

Die uw jeugd vernieuwt
als die van een arend...

De Reformnatie

WEEKBLAD TOT ONTWIKKELING VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

KERKELIJK LEVEN / M. te Velde

In dit nummer:

KERKELIJK W E N

317

M. te Velde

Personeelsbeleid in de kerk

MEDITATIEF

320

J. W. Roosenbrand

Kijken

WANDELEN MET GOD

321

J. Wesseling

Bemanning

EVANGELISATIE

323

B. van Veen

Zoek de mensen

waar ze zijn

KERKGESCHIEDENIS

326

H. Veldman

Menno Simons

(1496-1561)

LITURGIE EN GEMEENTE

329

J. Smelik

Een nieuwe orde

van dienst

OPVOEDING EN ONDERWIJS

333

J. de Meij/G.J. Westrik

Waar is de GHBO-V

gereformeerd? 1

KERKGESCHIEDENIS

335

H. Veldman

Zwingli-kenner Prof. dr.

G.W. Locher herdacht

en verder...

Meeglezen/Uit de kerken

PERSONEELSBELEID IN DE KERK

Naar het zich laat aanzien zullen we de komende jaren in onze kerken een ruim aantal kandidaten hebben voor het ambt van predikant, Moei dut voor ons een reden zijn om het 'norm-getal' voor de hoeveelheid te bearbeiten kerkleden per predikant lager te gaan stellen?

Die vraag is niet zo maar te beantwoorden. Je moet in de kerk een gezond personeelsbeleid ontwikkelen. Maar juist op dat punt doen zich diverse vraagpunten voor.

Lagere aantallen per predikant?

Op dit moment hanteren we in de kerken meestal een aantal van 750 zielen als 'omslagpunt' voor het creëren van een tweede predikantsplaats. En bij ongeveer 1300 zielen maken we dan de stap van de tweede naar de derde predikant. Zouden we de eerste grens verlagen naar 650, dan zouden er anno 1996 12 predikanten extra nodig zijn. En een verlaging van de tweede grens naar 1200 zou 9 extra predikantsplaatsen opleveren. Even aangenomen dat zoiets finan-

cieel haalbaar is, dan zou er op deze manier in de gemeenten meer werk kunnen gebeuren. Dingen die nu blijven liggen kunnen worden opgepakt. Er wordt een positieve bestemming gevonden voor de royaal aanwezige mankracht. En het kan de vaak gevoelde zware werkdruk helpen opvangen.

Maar moeten we die kant zomaar uit? Volgens mij zijn zulke maatregelen toch te simpel en te kort door de bocht. Het predikantsplaatsenbeleid zou in een groter kader moeten staan.

Daarbij moet onze invalshoek niet zijn het oplossen van een eventueel

overschot aan werkers. Beleid moet niet als *doei* hebben het creëren van arbeidsplaatsen voor 'kerkelijke werkløzen'. *Primair* richtinggevend moeten de taken en behoeften zijn, die uit het kerk-zijn zelf voortvloeien. Wel kan het aanwezig zijn van werkrachten ons extra aan het denken zetten. Voor het ontwikkelen van een visie op dit terrein wil ik graag een paar voorzetten geven. Ik beperk me dan met opzet niet tot de predikanten en hun traditionele takenpakket. Het gaat me ook niet alleen maar om een antwoord op het te verwachten ruime aanbod van kandidaten. Ik wil in dit artikel niet direct focussen op de predikant, maar het kerkelijk personeelsbeleid wat breder verkennen.

KERNREDACTIE:

PROF. DR. M. TE VELDE,
DRS. G.J. VAN MIDDELKOOP.

OVERIGE REDACTIELEDEN:

DRS. R. TER BEEK, DRS. B. BOS,
DRS. A.L.Th. DE BRUIJNE, DRS. B. LUTTEN,
PROF. DR. G.J. DE RIJTER,
DS. A. DE SNOO.

MEDEWERKERS:

J.J.D. BAAS, DRS. G.J. HAAK,
J.M. OE JONG, DRS. J. SMELIK,
DRS. H. VELDMAN.

REDACTIE-ASSISTENT:

W.L. DE GRAAFF, Wortmanstraat 138, 8265
AG Kampen, Tel. (038) 3331201.

Alle stukken bestemd voor de Redactie aan:
De Reformatie, Postbus 24, 8260 AA te Kampen.

ADMINISTRATIE/ADVERTENTIES:

Uitgeverij Oosterbaan & Le Cointre B.V.,
Postrekening 406040 t.n.v.,
De Reformatie, Goes, Postbus 25, 4460 AA
Goes. Tel. (0113) 215591.

ABONNEMENT:

f 85,75 per jaar; f 46,25 per halfjaar; studenten f 70,25 per jaar (binnenland). Buitenland: f 144,50 per jaar (zeepost).

Een abonnement kan per maand ingaan, maar slechts beëindigd worden uiterlijk twee maanden voor het verstrijken van de betalingstermijn (opzegging van jaarabonnement vóór 1 november, van een halfjaarabonnement vóór 1 juni).

Losse nummers f 1,95 (excl. porto).

De Reformatie is op cassette verkrijgbaar bij de Stichting Bralectah. Tel. (0521) 515948.

ADVERTENTIES:

Prijs: f 0,84 per mm. Contracttarief op aanvraag.

Zonder schriftelijke toestemming van de uitgever is het niet toegestaan artikelen uk dit blad over te nemen.

ISSN 0105-5191

Alle werk is geen predikantswerk

Wij kennen in onze kerken in hoofdzaak maar één soort 'professionals', namelijk de predikanten. Blijft er dus werk liggen in de gemeente, dan komt al gauw de gedachte op: een dominee erbij! En als er véél werk blijft liggen, dan schuift de getalsnorm voor een predikantsplaats gewoon wat naar beneden.

Maar is dat een goede benadering? Volgens mij niet. Ik mis hier een voorafgaande analyse van het soort werk dat er te doen is. En ik mis ook een overweging van de vraag: is het inzetten van een predikant hier het juiste en enige middel?

Je kunt je daarom beter eerst eens afvragen: welk werk moet er in onze gemeente allemaal gebeuren? Wat is de aard van de verschillende stukken werk? Wat is de hoeveelheid? Wat voor soort gaven en deskundigheid heb je er voor nodig? En welk werk blijft er op dit moment liggen? En vandaaruit moet je dan proberen aan te geven: wat voor 'arbeiders' er bij de diverse soorten werk horen.

Van allerlei dingen kun je zeggen: dat is de taak van de individuele leden van de gemeente. Het is beslist nodig om daar vandaag de nadruk op te leggen. Onze cultuur kent immers een grote mate van (kort g e zegd) behoefte aan professionele begeleiding en ook een grote & m- kelijkheid daarvan. Maar de kerk is vanouds zeker de eerste plaats, waar mensen moeten weten zowel van eigen verantwoordelijkheid als van onderlinge 'mantelzorg'.

Van andere dingen in de gemeente zullen we zeggen: dit is typisch iets voor diakenen of voor ouderlingen. En van weer andere dingen: dit is predikantswerk. Momenteel is het in de kerken zo, dat een predikant een takenpakket heeft waar van alles inzit. Hij is immers alle uren van de dag beschikbaar. En hij is een 'allrounder' die van alle markten thuis is.

Maar uit de praktijk komen signalen dat het zó eigenlijk niet moet. Alle werk is geen predikantswerk. Op zulke langdurigen grondig toegeruste mensen moet je zuinig zijn! Je moet hen zoveel mogelijk inzet-

ten voor werk dat aansluit bij hun primaire taken en hun specifieke kwaliteiten.

Maar één soort 'professionals'?

Maar dan komt de vraag op: zijn er nog meer mogelijkheden? Zijn er andere soorten professionele werkers denkbaar in de kerk?

Als je eens even teruggaat in de geschiedenis van de gereformeerde kerken, kom je diverse 'hulpkrachten' regen. Naast predikanten en koster hebben we ziekenroosters en catechiseermeesters en oefenaars gehad. Daar waren wel eens problemen mee. Maar ze hebben toch ook veel gezegend werk gedaan. En dat krachten officiële aanstelling door de kerk en bezoldigd door de kerk. Méér professionele werkers dus dan de dominees alleen.

En er is nog een andere invalshoek. Als je vandaag om je heen kijkt naar de opbouw van het personeel in allerlei sectoren van de maatschappij, dan zie je daar een duidelijke gelaagdheid. Er werken mensen op LBO-niveau, MBO-niveau, HBO-niveau en op academisch niveau.

Zulke differentiatie mis je in de kerk. Daar werken we voor het geestelijk opbouwwerk met twee soorten arbeidskrachten. Er zijn vrijwilligers (ouderlingen en diakenen met name), die geen speciale opleiding krijgen en die hun werk onbezoldigd doen. En er zijn wademisch geschoolden (& predikanten), die fulltime in dienst van de kerk staan en door haar betaald worden.

Als we naar deze beide kanten, naar de historie en naar de huidige personeels-op-

bouw kijken, dan komen er verschillende vragen boven.

Kunnen we in de kerk naast de vrijwilligers alleen maar werken met academische 'fulltimers'? Of kan het ook anders? Zouden we naast predikanten ook mensen met een minder zware opleiding kunnen inzetten? Bijvoorbeeld mensen met een HBO-opleiding op het terrein van pastoraat, catechese of evangelisatie. Of één van de ouderlingen die er bijzondere gaven voor

Moeten we altijd alleen maar in predikantsplaatsen blijven denken? **Of kan het 'team' van 'professionals' in de kerk ook meer gevarieerd zijn samengesteld?**

Volgens mij moet er in onze kerken nader beraad over deze vragen plaatsvinden. De tijd is er rijp voor. De aanzetten die er in enkele gemeenten al voor gegeven zijn verdienen het om verder uitgewerkt te worden.

Pastorale medewerkers?

Dit soort kwesties zuig ik niet uit mijn duim. Ik wil één voorbeeld even nader bespreken. De laatste jaren krijg B regelmatig uit gemeenten van tussen de 500 en 750 zielen vragen over de figuur van 'pastoraal werker'. Zo'n gemeente is dan te klein om twee predikanten te beroepen. Toch blijft er veel werk liggen, vooral op het pastorale vlak. Dan ligt de vraag voor de hand: kunnen we die moeite niet opvangen door het aanstellen van een pastoraal werker met bijvoorbeeld een halve weektaak? Er is een kerk, waar men aan één van de ouderlingen een bredere taak heeft gegeven die op de functie van pastoraal medewerker lijkt. En er blijkt telkens weer ook elders behoefte aan zoiets te zijn.

Je zou dat natuurlijk kortweg kunnen afsnijden en zeggen: zo'n figuur komt in de kerkorde niet voor. Dus kan het niet. Maar dat vind ik een foute benadering. De kerkorde is er niet om de goede bearbeiding van de gemeente te frustreren, maar om die te bevorderen. En dat iets niet in de kerkorde staat, mag ons wel voorzichtig maken, maar betekent beslist niet, dat het per definitie niet mag.

De situatie van de gemeente kan immers zo zijn, dat een goede bearbeiding alleen mogelijk is door pastorale of andere werkers aan te trekken. Die komen dan als helpers bij de bestaande ambten of hun functie is een nader gedifferentieerde vorm daarvan. Er is in de Schrift m.i. geen grond te vinden waarom dat niet zou mogen. Wel moet er dan een aantal dingen nader geregeld worden: de vereisten, de roeping door de gemeente, de afbakening van taken en bevoegdheden e.d.

Geschoolde gemeenteleden

Opmerkelijk is het, dat deze kwestie ook nog vanuit een andere invalshoek naar ons toekomt. De laatste jaren is er in onze kerken een toenemend aantal broeders en zusters, dat een opleiding HBO-theologie o.i.d. volgt of gevolgd heeft. Ik denk aan bijv. de Hogeschool De Wittenberg in Zeist, de Bijbelschool in Doorn, de Reformatorische Leergangen in Zwolle en de Gereformeerde Opleiding voor Godsdienstleraren.

Men doet daar veel kennis up van de Bijbel en de exegese ervan, van dogmatiek en kerkgeschiedenis, van pastoraat en catechese. Er zijn nogal wat mensen die m'n opleiding alleen vanuit interesse volgen en niet om er een baan mee te krijgen. Maar als ze eenmaal een diploma hebben, krijgen ze wel de behoefte om er iets mee te doen. En dan juist in de eigen kerk!

Hoe reageren we daar op? Hier zijn de capaciteiten, deskundigheid, inzetbaarheid. Hebben we daar in de toekomst ook een plaats voor in de kerk? Dat kan vrijwillig en onbetaald zijn. Maar soms misschien ook in professionele dienst bij de kerk. En dat niet om zulke mensen aan werk te helpen. Maar omdat het een welkome en vruchtbare vorm van medewerking is aan de bouw van Christus' kerk. Stel het volgende geval. U woont in een gemeente van 600 zielen met één predikant. Er blijft nogal wat pastoraal werk liggen. Eén van de ouderlingen is godsdienstleraar aan een gereformeerde scholengemeenschap. Hij geeft een deel van de catechisaties. Bij & jeugd en in zijn wijkwerk wordt hij heel erg gewaardeerd.

Dan komt de vraag op: zou deze broeder niet voor de helft van zijn werkweek in vaste dienst van de kerk kunnen komen? Dan kan hij worden ingezet voor die dingen waar hij capabel voor is gebleken en waar de gemeente juist behoefte aan heeft. Hij kan dan naast een stuk catechese in pastoraal opzicht extra verantwoordelijkheid krijgen, in bijv. eenderde deel van de wijken. Ik denk dat iedereen daar blij mee zou zijn, omdat het de gemeente ten goede komt.

Ik noem een ander geval. Er is een afgestudeerde aan een reformatische bijbelschool die graag aan het werk wil in de evangelieverkondiging. Hij is beschikbaar voor uitzending naar het buitenland of voor evangelisatiewerk in Nederland. Dan is de vraag: kunnen we daar als kerken wat mee? Zien we straks de jonge broeder in dienst van een of andere evangelische organisatie vertrekken naar Afrika of gaan evangelisaren in Rotterdam? Of kunnen we hem een kerkelijke plaats geven in het werk van de Heer?

Ook hier gaat het er allereerst niet om dat we werk verschaffen aan mensen, in dit geval HBO-ers theologie o.i.d. Maar wel kan het feit dat ze er zijn en dat ze eventueel inzetbaar zijn, ons dringen tot bezinning op nieuwe kansen en mogelijkheden voor ons kerkewerk. Mijn aanbeveling is: laten we nadenken over de vraag of en hoe we in de toekomst structureel gebruik zouden kunnen maken van de capaciteiten van gemeenteleden, die op het terrein van kerk en theologie een speciale scholing hebben gehad en zich voor kerkewerk beschikbaar stellen.

Op nieuwe wegen

In het bovenstaande heb ik vragen, tendensen en ontwikkelingen opgepikt die onder ons al duidelijk aanwezig zijn. En ik heb geprobeerd er wat verder mee te denken.

Dat verder denken zal vooral in de kerken moeten gebeuren. En we kunnen dat ook niet te lang uitstellen! Anders halen & ontwikkelingen ons in. In de praktijk gaan er dan functies en vormen en constructies groeien, waarover we te weinig samen hebben gesproken en beleid ontwikkeld.

Volgende week wil ik verder ingaan op de vraag of en uitbreiding van het aantal predikantsplaatsen gewenst en mogelijk is.

De dom in
navigi

Speelgoed

'Je mag er alleen maar naar kijken, maar aankomen niet.'
Dat kan behoorlijk moeilijk zijn. Kinderen (en grote mensen) die in de winkel lopen en prachtig spelgoed zien uitgestald. Snoepjes in een snoepwinkel, je kunt ze zo zelf in een zakje scheppen (of in je mond stoppen), Maar het mag niet. Moeilijk.

Maar de zelfbeheersing die je bij snoep of speelgoed moet opbrengen is nog niks vergeleken met de zelfbeheersing die er van ons verwacht wordt op seksueel gebied. Er valt veel te zien. Het Hooglied vraagt om terughoudendheid op dat gebied. Als een refrein komt het telkens terug: Meisjes van Jeruzalem, dwing de liefde niet, je kunt haar niet wekken, niet voor zij zelf wil. Liefde moet je blijkbaar gegeven worden. Die kun je niet dwingen, niet forceren. Niet naar je hand zetten. Je kunt wel wat anders wekken. Voor een meisje is het een koud kunstje om een jongen het hoofd op hal te brengen. Haar lichaam is genoeg. Maar je houdt jezelf voor de gek als je denkt dat dit de liefde is.

Al laat je heel je lichaam zien, al mag hij alles aanraken wat hij maar wil, &t heeft met liefde nog weinig te maken.

Hij mag graag naar haar kijken

Maar aan de andere kant, als er echt liefde is, toewijding en overgave. dan komen kijken en aanraken volop aan bod.

In ~~het~~ Hooglied wordt uitvoerig de lichamelijke schoonheid van jongen en meisje bezongen. In hoofdstuk 4 bijvoorbeeld, houdt hij haar de spiegel voor: Kijk eens, meisje, hoe mooi je bent! Hij kijkt en brengt onder woorden wat hij ziet allereerst haar donkere ogen, haar haren, glanzend en golvend, haar lippen, fel opge-maakt, haar prachtige regelmatige tanden, haar fiere hals, haar sieraden, haar borsten, teer en kwetsbaar, sierlijk deinend.

Natuurlijk wil hij niet alleen maar kijken. Hij wil de palmboom ook beklimmen, de dadels plukken en proeven met zijn mand. Hij wil rondwalen in de kruidentuin van haar lichaam.

Naar de kapper geweest?

Hoe kijken we naar elkaar als we van elkaar houden? Zien we elkaar? Ik hoorde van een man die pas doorkreeg dat zijn vrouw naar de kapper was geweest, toen hij het afschrift van de giro ontving. Wat een gemiste kans!

Kijken naar elkaar en elkaar complimenten maken. Overdrijf gerust. Dat hoort erbij. Dat is liefde. 'Ja, alles is mooi in jou, mijn vriendinnetje, niets ontbreekt er aan je schoonheid.'

Wie goed kijkt, ziet iets moois, een mooie jongen, een mooi meisje. Eigenlijk hoeft de ander objectief gezien, helemaal niet zo mooi of knap te zijn. Als je met ogen van liefde kijkt, zie je meer. Onder liefdevolle en aandachtige ogen groeit je schoonheid.

Je mag elkaar pas aanraken als je

eerst met liefde en respect gekeken hebt!

Anders forceer je de liefde, voordat de liefde zelf wil.

Hooglied 2 : 7 (en 3 : 5 en 8 : 4): 'Meisjes van Jeruzalem, ik bezweer jullie, bij de gazellen, bij de hinden: Dwing de liefde niet, je kunt haar niet wekken, niet voor zij zelf wil'.

4 : 6: 'Vriendinnetje van mij, wat ben je mooi, zo mooi! Ja, alles is mooi aan jou, mijn vriendinnetje, niets ontbreekt er aan je schoonheid'

Wandelen met God

Pijn

Woedend smeed ze haar fiets tegen de muur. Haar zagen ze voorlopig niet meer op vereniging. Heel bewust had ze haar vraag voorzichtig aan de orde gesteld. Maar niemand was er op ingegaan. Ja, iemand had er een grapje over gemaakt. Ze had niet goed gehoord wat er precies gezegd werd. Maar in één hoek waren ze in de lach geschoten. Dat had haar nog 't meeste pijn gedaan. De rest van de avond had ze maar gezweven. De tranen brandden toch al achter haar ogen. Ze wist zeker dat ze in huilen zou uitbarsten, als ze nog wat had moeten zeggen. Hopelijk had niemand het gezien. Na afloop piepte ze zo snel mogelijk weg. In een recordtempo was ze naar huis gefietst.

Praten

Ze hadden het gehad over een paar weken uit het Oude Testament. Over hoe je je in die tijd moest voorbereiden op de ontmoeting met God. Ineens moest ze denken aan de zaterdagavond. Zelf vond ze dat best moeilijk. Heel wat leertijdsgenoten gingen lekker stappen. Of naar vrienden. In elk geval gingen ze gigantisch laat naar bed. En dan maar klagen dat je je gedachten niet bij de preek kon houden. Heel soms ging ze mee. Maar achteraf hield ze er steeds weer een onvoldaan gevoel aan over. Heel voorzichtig had ze het gezegd. Ook omdat ze wel wist dat het bij sommigen 's zaterdagavonds thuis ook niks aan was. En bij je vrienden kon je net zo goed t.v. kijken. Ze wilde helemaal niemand kwetsen. Ze had gewoon er eens open

en eerlijk over willen praten. Of de anderen dat ook zo beleefden. Hele je samen als jeugd van God elkaar misschien zou kunnen helpen. Heel kwetsbaar had m zich gevoeld. Zo'n prater was ze kiemd niet, zeker op vereniging niet. Niemand was er serieus op ingegaan. Terwijl ze zeker wist, dat anderen er ook best mee zaten. Het leek wel alsof ze in de groep bang waren iets van zichzelf te laten zien. Zo'n zogenaamd grappige opmerking was natuurlijk ook een geweldige manier om je achter te verschuilen. Lekker veilig. Maar wel ten koste van haar.

Onbegrepen

Ze werd al weer wat rustiger. Nu ze er over nadacht, merkte ze dat het vaker voorkwam. Eigenlijk ging er heel veel mis tussen mensen. Zelfs als je heel goed met elkaar kon opschieten, dan nog. Ze had het ontdekt in haar verkering. Haar vorige vriend, daar was ze stapelgek op geweest. Maar ze konden niet echt met elkaar praten. En langzaam maar zeker waren ze toch uit elkaar gegroeid. Bijna tegen hun zin in. Met Karel lag dat gelukkig heel anders. En dan nog waren er af en toe van die misverstanden. Van die momenten waarop ze echt niet begrepen werd. Dan kon ze zich ineens heel erg alleen voelen, ook al liep je nog zo dicht tegen elkaar aan. Wat moest dat wel niet zijn bij mensen, die elkaar maar oppervlakkig kenden! In de kerk bijvoorbeeld. Als het in de kerk net zo ging als vanavond op vereniging, dan moesten heel veel mensen onbegrip stuiten. En heel alleen

zijn soms. Het was haar al eens opgevallen, hoe gemakkelijk mensen soms hun oordeel klaar hadden. En hoe weinig mensen zich soms inspanden om er echt achter te komen wat iemand bezielde. Misschien had dat haar vanavond nog wel het meest teleurgesteld. Het leek wel of niemand interesse had in wat haar bezighield. Ja, dat was het. Dat egoïsme. Dat zo op jezelf gericht zijn. Dat onvermogen of die onwil om echt te luisteren. Achter haar woede ging een schrijnend verdriet schuil.

Angst

Ineens moest ze denken aan de zondeval. Toen moest dat allemaal veroorzaakt zijn. Je zag het al bij Adam en Eva. De angst om jezelf bloot te geven. Blijkbaar voelden die zich niet meer veilig bij elkaar. Jezelf proberen schoon te praten. Desnoods ten koste van de ander. Heel herkenbaar vond ze dat. Ze was niet m'n prater, doordat ze zichzelf maar hele moeilijk durfde toe te vertrouwen aan een ander. En het lag niet haar aard om dat met een vlotte babbel te verbloemen. Haarscherp voelde ze soms bij anderen aan, dat al die woorden en gevatte grapjes een masker waren. Vanavond ook: zij durfde kwetsbaar te zijn, maar anderen hadden daar misbruik van gemaakt. Gewoon doordat ze het niet aan durfden: zichzelf laten zien. Haar teleurstellingebde wat weg. Het had natuurlijk gewoon te maken met de gevolgen van de zonde. Van binnen moesten die anderen daar op een of andere manier toch ook last van hebben. Anders had je

er niet m'n behoefte aan jezelf af te schermen. Misschien kozen ze die houding wel helemaal niet bewust. **Was** het verlegenheid **Probeerden** ze in de groep zich een houding **te** geven. Met **de** meesten kon ze best goed opschieten. Maar het leek wel of ze zich in een groep ineens anders voordeden dan ze in werkelijkheid waren.

Verlangen

Op zulke momenten kon ze heel intens verlangen naar de nieuwe aarde. Dan was **dat** allemaal verleden tijd. Dan hoefde je niet meer heel voorzichtig te beginnen over een ontmoeting met God. Omdat dat moeilijk was. Omdat dat zo buiten je leven leek te staan. Dan zou iedereen 't de gewoonste zaak van de wereld vinden dat je daar intens mee bezig was.

Ze kon er ook heel erg naar verlangen, dat alle mensen elkaar zomaar zouden begrijpen. Zonder een woord te wisselen vaak. Even een blik van herkenning. Een knipoog van verstandhouding. **Of een begrip schouderklopje.**

Ze had ergens eens gelezen, dat je daar elkaars ziel kon lezen. Er durven zijn zoals je bent, open en bloot. Ze moest er niet aan denken, nu. Dat alle mensen meteen bij een eerste blik wisten hoe zij in elkaar zat. Stel je voor! Het zweet brak haar uit. Haar gedachten, haar fantasieën, haar gevoelens, haar tekortschieten. Zelfs tegenover God vond ze dat al heel moeilijk.

Zie je, daar had je het weer. Zelf had ze er net zo goed last van. Die schroom. Zo gauw een ander in beeld kwam, die afwerende reactie. Ter zelfbescherming.

Veilig

Bijzonder eigenlijk, dat de HERE dat allemaal van haar wist. En toch gewoon van haar hield, zoals ze in elkaar zat. Zo gewoon was dat helemaal niet, dat snapte ze wel. Soms

kon ze zich bij God geweldig veilig voelen, Al vochten ook bij haar dat gevoel van geborgenheid en van angst geregeld om de voorrang. Eigenlijk was dat al een voorbode van straks. Dat gevoel van je echt veilig voelen bij God, dat moest op de nieuwe aarde helemaal perfect zijn. Haar verkering met Karel kreeg voor haar plotseling een extra dimensie: daar zag je weer iets van het paradijs terug. Iets van de harmonie tussen een man en een vrouw, die zich veilig wisten bij elkaar. Die kwetsbaar durfden te zijn voor de ander. Zonder de angst dat daar meteen misbruik van werd gemaakt. Nee, ze was nuchter genoeg te beseffen dat er best nog vaak misverstanden zouden optreden. Ze waren nog onderweg. Samen, dat wel gelukkig.

Extra nummers van De Reformatie...

...kunt u bestellen door overmaking van de kosten op postrekening 40 60 40 t.n.v. De Reformatie-Goes, onder vermelding van jaargang en nummer.

Dit zijn de kosten (incl. porto):

- 1 ex.: f 3,35
- 2 ex.: f 6,00
- 3 ex.: f 8,65
- 4 ex.: f 10,60
- 5 ex.: f 12,55

Na ontvangst van het bedrag wordt uw bestelling per omgaande uitgevoerd.

Vorbode

Ze voelde een heel mild en rustig gevoel door zich heenstromen. De zonde had veel harder toegeslagen, dan ze ooit had beseft. Alle communicatie nissen mensen had er geweldig onder geleden. Communicatie, dat had iets met gemeenschapsbeoefening te maken. Samen zijn. Samen leven. Samen praten. Zonder storingen en misverstanden. Haar verlangen groeide. Dat zou wat worden, op de nieuwe aarde! Misschien was elk goed contact en elk goed gesprek al een voorbode. Juist in de kerk Als zij nou eens probeerde daar iets van uit te stralen? Luisteren. Echt aandacht hebben. Kwetsbaar durven zijn, Gewoon anderen iets laten proeven van straks.

Volgende keer zou ze toch maar weer naar vereniging gaan. Ze begon het w bijna een uitdaging te vinden.

Kom, ze moest haar fiets nog in de schuur zetten. Dat ding kon er tenslotte ook niks aan doen. Fluitend liep ze naar de achterdeur.

ZOEK DE MENSEN WAAR ZE ZIJN

B. van Veen

E evangelisatie

Dit is het tweede artikel over 'Evangeliseren in Nederland' naar aanleiding van het boek **Vissers-** van **Peter Scheele**. In het vorige is beschreven waarom Peter meent dat evangeliseren in ons land zin heeft. Argumenten daarvoor vindt hij in de Bijbel en in het luisteren naar een ongelovige landgenoot (noem hem maar Jantje). Deze bronnen maken ook duidelijk dat er nogal wat mankeert aan veel evangelisatiewerk. Er vinden allerlei kostbare acties plaats die meer afstoten dan aantrekken. Een aantal mensen komt tot geloof. Dat gebeurt eerder ondanks, dan dankzij dit soort acties. Deze mensen behoren tot de 5% die al heel dichtbij waren en weinig stimulans meer nodig hadden. We kunnen onze energie beter besteden aan de overige 95%. Hoe brengen we die een stapje dichterbij? Dat vraagt een nieuwe aanpak. Daarover gaat het in dit artikel. Afsluitend zullen enkele evaluerende opmerkingen worden gemaakt.

Strategie

Veel evangelisatie in Nederland heeft een nieuwe strategie nodig. Deze moet bepaald worden door plaatselijke gemeenten. Zij maken uit of er groepen met bijzondere activiteiten uitgenodigd moeten worden. Ook is van belang dat deze gemeenten onderling overleg hebben of verdergaande samenwerking. Zo komt er een einde aan de verwarring. De nieuwe strategie moet gericht zijn op het contact krijgen met de

al eerder genoemde 95%. Je kunt proberen mensen uit deze groep uit te nodigen. Maar ze komen niet, daarvoor is de afstand (nog) veel te groot. Jij moet er op uit gaan naar hen toe. Ze opzoeken waar ze zijn. Dit betekende voor Peter dat hij de straat op moest. Daar kwam hij jongeren tegen die hij anders niet zou hebben gesproken. Door er iedere vrijdagmiddag weer te zijn, was hij ook voor hen te vinden. Er konden relaties worden opgebouwd. Pas als er met een groep werkelijk contact is, kan er over 'iets groters' na-

gedacht worden. Een actie die dan georganiseerd wordt kan afgestemd worden op mensen die je door gesprek hebt leren kennen.

Gesprekstechniek

Het moet dus komen tot een echt gesprek. Wanneer is een gesprek goed? Er moet sprake zijn van driërichtingsverkeer: luisteren, spreken en vragen stellen. De laatste richting wordt vaak onderschat, maar is heel belangrijk. Het toont je interesse in de ander. Vragend kun je er achter komen waarom de ander niet in Jezus gelooft. De eerste vijf opmerkingen in een gesprek moeten vragen zijn!

Omdat jij met een gesprek de ander geen relatie met God kunt geven, moet je elk 'goed' gesprek eindigen met een gebed. Daarin geef je de Geest alle ruimte om te werken in de ander. Je kunt met of voor hen bidden. Dat kan eng zijn, toch is het een sterk instrument dat je mag gebruiken.

Er zitten risico's aan het geven van een persoonlijk getuigenis, het spreken over wat God met jou gedaan heeft. De ander kan je verhaal niet controleren. Wie heeft niet de neiging de 'feiten' iets mooier weer te geven dan ze zijn en negatieve dingen weg te laten? Dramatische verhalen kunnen makkelijk bevestigen wat men al dacht: die christenen zijn zieligerds.

Het voeren van een gesprek kun je bren. Gesprekstechniek kan een ongeestelijk begrip lijken. Toch zijn a in de Bijbel heel wat aanwijzingen over communicatie. Kijk maar eens in het boek Spreuken.

Onaangepaste kerken (dweilen met de kraan open?)

Er verlaten meer mensen de kerk dan dat er via evangelisatie binnen komen. Een oorzaak daarvan is het niet aangepast zijn. Er is een grote kloof tussen het spreken van de wereld *wat* van christenen. Wat moet *a* gebeuren? Peter is van mening dat een aantal problemen moet worden aangepakt.

- De dominee moet op straat worden gezet. Veel dominees en andere voorgangers hebben eigenlijk nog nooit een echte heiden leren kennen. *Ze* zouden net als die vermoede koning (uit het bekende kerstverhaal) het café in moeten *om* met de mensen te praten.
- Mensen die pas bekeerd zijn kunnen de gemeente isoleren. Zij kunnen zo worden opgeslokt in de gemeente, dat daardoor hun contacten met ongelovige vrienden verdwijnen. Juist voor hen zou de pasbekeerde een brug kunnen zijn. Nu ontstaat er een kloof. De vrienden begrijpen niet waarom hun maat van vroeger opeens niets meer met hen te maken wil hebben. Vreemde mensen, die christenen.
- Bij de reformatie *ging* het al mis. Peter is van mening dat de verdeeldheid tussen de kerken over vaak minder belangrijke punten vaak meer aandacht in de kerk kreeg dan de zorg voor de *mensen* buiten & kerk. Tot dat soort strijdpunten rekent Peter bijvoorbeeld wat er door kerken over kinderdoop en volwassendoop wordt *gezegd*. *Alles* is toch ondergeschikt aan de fundamentele eenheid die we in Jezus Christus hebben. *We* zouden samen meer gericht moeten zijn op hen die verloren dreigen te gaan.

Een apart probleem is de openheid en toegankelijkheid van de gemeente voor gasten. Niet-christelijke jeugd kun je eigenlijk niet meenemen naar de wat meer traditionele kerken. Peter illustreert dat met

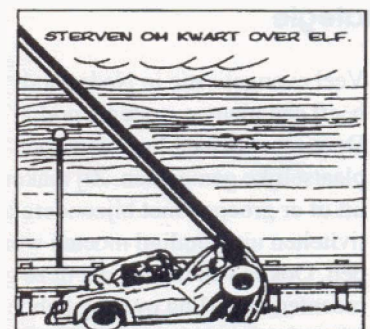
dagboek-citaten van een meisje dat met hem meegang naar verschillende kerken. Welke aanknopingspunten biedt de gemeente? Wie niet-christelijke jongeren niet aanspreekt, kan die de eigen jeugd nog wel blijven boeien? Kerk en geloven moet verband houden met de realiteit. Dat vraagt aanpassing.

Aangepaste klub

Evangelisatie vandaag moet 'nieuw, aangepast, radicaal, pittig* creatief en grappig' zijn. De Jezus-fanklub in Eindhoven (waar Peter in werkt) probeert daar een vorm aan te geven. De naam 'christen' is zo veelzeggend geworden, dat deze niets meer zegt. Jongeren *begrijpen* wel wat je bedoelt als je zegt dat je een fan van Jezus bent. Over de term 'Jezus-fan' wil ik een tussen-opmerking maken. Op het eerste gezicht vond ik het een wat populaire uitdrukking. Gaat Peter hiermee niet te ver? Is dit niet een *oneerbiedig omgaan* met Jezus, die meer is dan een mens? Het hangt er van af hoe je de term 'fan' uitlegt. Wat betekent het voor veel jongeren om een fan van iemand te zijn? Wie een echte fan is laat zijn hele leven beheersen door zijn idool. Dat kan heel diep gaan. Grieken moesten leren niet voor de keizer te knielen. Niet de keizer is Heer, maar Jezus. Een jongere moet ontdekken dat niet Madonna of Prince hun aanbidding en overgave waard zijn, maar Jezus. Deze betekenis

van 'fan' haalt Jezus niet omlaag, maar geeft Hem de eer die alleen Hem toe komt.

De fanklub heeft een eigen manier van werken. Iedere vrijdagmiddag zijn medewerkers ervan in de binnenstad van Eindhoven te vinden. Tot de eigen materialen waarmee gewerkt wordt horen onder andere kaartjes met korte teksten en cartoons en T-shirts met duidelijke taal. De kaartjes lokken allerlei reacties uit. Op een ervan staat: 'Verscheur dit kaartje, als je niets met Jezus te maken wilt hebben'. Dit kaartje is gemaakt van speciaal materiaal. Een meisje vroeg 'Waarom heb je dat kaartje zo sterk gemaakt? Er was niemand bij ons in de klas die het door kon scheuren!' Een jongen die na enkele scheurpogingen de moed maar opgaf kreeg van zijn vrienden te horen 'Ja, daar sta je dan. Wat ga je nu doen?' De fanklub opereert vanuit een eigen uitvalsbasis, waar mensen ook kunnen binnen vallen. Aan de Kloosterdreef is een winkelpand dat wordt gebruikt als kantoor, winkel en café. Je kunt er onder andere T-shirts laten bedrukken. De combinatie van winkel en plek om te praten blijkt goed *a* werken. Het doel van de fanklub is allereerst bekendheid krijgen en vertrouwen winnen. Jongeren moeten weten waar ze terecht kunnen als ze willen praten. Het werk dat nu gebeurt is het vruchtbaar maken van de grond, het trekken van de 95%. Het zaaiwerk kan daarna beginnen. Er

to © Jezus - Fanklub

Een van de kaartjes van de fanklub.

wordt nagedacht over nieuwe materialen en een programma waarmee je een alternatief zou kunnen bieden voor het uitgaansleven. Een ander doel van de fanclub is het verspreiden van haar visie onder andere christenen.

Ik ook?

Moet iedereen meedoen met evangeliseren? De vraag lijkt op: moet iedereen volwassen worden. Een kind is geen volwassene en sommigen worden nooit zelfstandig. Evangeliseren kun je als je eerst bij God aan tafel hebt mogen groeien, daarna kun je uit dankbaarheid aan het werk. Evangelisatie vormt een onderdeel van het leven van een (volwassen) christen. Naast spontane evangelisatie moet je overwegen wat je bijdrage aan meer structurele vormen kan zijn. Peter bestrijdt de opvatting dat evangelisatie een aparte gave is. Hij illustreert dat met zijn eigen ervaringen. Heel wat mensen die Peter bezig hebben gezien denken dat dit werk echt bij hem past. Maar ook hij moet (met Gods hulp) vaak angst overwinnen om de straat op te gaan. Iedereen heeft gaven en talenten die hij op een eigen plaats voor het Koninkrijk kan inzetten. Door evangelisatie leer je jezelf kennen. Je kunt er door gaan groeien in het geloof. Je wordt geconfronteerd met de vraag naar jouw zekerheden. Kunnen die de storm van kritiek van een niet gelovige doorstaan, dan blijkt op welk fundament je gebouwd hebt.

Wakker worden met een wekker

Aan het begin van het vorige artikel vergeleek ik het boek van Peter met een wekker. Vanuit dat beeld wil ik enkele opmerkingen over het boek te maken.

Je kunt op verschillende manieren wakker worden. Er zijn zoveel soorten wekkers. Aan het geluid van een wekker kan wat mankeren. Het oordeel van Peter over de kerkelijke verdeeldheid, kan ik begrijpen.

Toch vraag ik me af of zijn beeld daarvan duidt bij de werkelijkheid van de kerk(en). Het is waar dat alles ondergeschikt is aan het ene Fundament. Daarmee is niet alles gezegd. Een fundament ligt ergens onder. Wat er op gebouwd wordt, zal er op of bij moeten passen (vergelijk 1 Korintiërs 3). Ook Peter zal ergens een grens trekken als het gaat om wat wel of niet bij het fundament Jezus past. Jezus staat overal boven, past zijn naam ook overal onder?

Een ander punt van kritiek, dat ook te maken heeft met de kerk, is de plaats van de gemeente. Peter geeft wel aan dat de gemeente belangrijk is, maar waar staat zij nu precies als het om evangelisatie gaat? Heeft de gemeente een eigen taak in het organiseren, of moeten bepaalde leden op eigen initiatief aan het werk? Hoe verhoudt de Jezus-fan-club zich tot de kerk? Is er een relatie met bepaalde kerken? Kun je fan zijn zonder bij een gemeente van Jezus te horen?

Met deze 'fundamentele' vragen kan het boek aan de kant gelegd worden. Van deze wekker zijn we ook weer af. Wacht even. Een wekker met een 'losse' bel, doet het misschien nog wel. Verschillende thema's die Peter aansnijdt, zijn niet nieuw in de bezinning in de vrijgemaakte kerken. In de cursus evangelisatie krijgt de manier van gesprek-voeren ruime aandacht. Het probleem van de 'ongevraagde (prik)actie' heeft sinds de eerste activiteiten van E&R al een rol gespeeld. Bewust is w voor gekozen om niet los van de plaatselijke kerken te opereren. Ook is er bij allerlei vormen over — Maar daarmee zijn we er nog niet. Peter geeft m.i. nieuwe impulsen bij het doordenken van wat we doen, zowel als het gaat over onze persoonlijke betrokkenheid in de evangelisatie, als wanneer het gaat om strategie.

Kennen wij de mensen die we willen bereiken? Weten we hoe ze over ons denken? Wat doen we om ze te leren kennen? Raken m ons?

Hebben we het niet eerder over plicht tot evangeliseren, dan dat we bewogenheid voelen? Willen we ons verhaal kwijt, of zijn we bereid naar de ander te luisteren? Hoe is onze inzet? Peter geeft aan dat er voor bijna ieder een moment komt dat hij uit dankbaarheid iets kan doen in het evangeliseren. Toch worden we niet opgezweept, je mag er naar toe groeien.

Welke strategie hebben wij bij het ondernemen van acties? Waarom kiezen we in onze plaats op een bepaald moment voor een bepaalde activiteit? Ik het omdat die ergens anders ook 'werkt' of omdat die echt geschikt is voor het plan van onze gemeente? Hebben we nagedacht wie we precies willen maken? Even concreet, waarom delen we in onze gemeente gebruik maken van het Bus-project van E&R? Wat is de relatie tussen bepaalde zomeractiviteiten en het jaarprogramma? Hoe evalueren we onze acties? Welke criteria gebruiken we daarbij?

Met *Visserstijl* kan het gesprek over evangelisatie in de gemeente gestimuleerd worden. Het boek geeft geen antwoord op alle vragen. Het gaat ook niet in op alles wat met evangelisatie te maken heeft. Het heet 'handboek', maar is sterk bepaald door het werken met jongeren op straat. Wie in het evangeliseren met andere doelgroepen op andere terreinen te maken heeft zal op een aantal punten niet zoveel aansluiting bij het boek hebben. Mensen die actief zijn in bijvoorbeeld 'jongerenwerk' of 'marktkraamwerk' herkennen mogelijk meer. Tegelijk heeft het boek ieder die iets met evangelisatie in Nederland te maken heeft wat te zeggen. Het bemoedigt en stelt vragen die niemand uit de weg mag gaan. Deze wekker daagt je uit de ogen open te doen, goed om je heen te kijken en op te staan.

N.a.v. Peter Scheele, *Visserstijl, handboek voor evangelisatie*, Buijten en Schipperheijn, Amsterdam 1995, prijs f 23,90, ISBN 9060648765.

Bovenstaande illustratie is ook afkomstig uit dit boek.

MENNO SIMONS (1496-1561)

'de nieuwe mens':
heiliging in vrijheid 1

H. Veldman

K kerkgeschiedenis

Wanneer ook gereformeerde belijders een ogenblik stilstaan om de doopsgezinde voorganger **Menno Simons** te herdenken – hij werd 500 jaar geleden in het Friese Witmarsum geboren – dan kan even het idee bovenkomen dat dit 'ons' niet veel aangaat. Dat is echter een vergissing.

De doperse levensinstelling, het diepe verlangen naar heilige geloofservaring van 'de nieuwe mens', de sterke verwachting van de wederkomst van Christus, maar ook de radicale vrijheid, raakt het leven van de gereformeerde gelovigen. En al zal de zuigkracht van de doperse beweging vandaag niet meer zo merkbaar zijn, die was in de 16e eeuw soms wel heel sterk. De beweging waarin Menno Simons een centrale plaats kreeg, was voor velen een zuiverder alternatief voor de afscheiding van Rome dan de hervorming van **Luther** en **Zwingli**. De later optredende **Calvijn** heeft er met name in Straatsburg veel energie in gestoken om doperse families terug te leiden binnen de kerk.

We willen in deze bijdrage aandacht schenken aan enkele 'aan-trekkelijke' punten in de doperse beweging – voor deze gelegenheid gepersonifieerd in de figuur van Menno Simons.

Kort levensbericht

Over de eerste levensjaren van Menno Simons is ons weinig bekend. Iemand schreef daarover

eens: 'Zoals alle mensen, die werkelijk iets te zeggen hebben, heeft hij weinig over zichzelf gesproken'. Naar men aanneemt is hij eind januari 1496 op het Friese plateland geboren en werd hij op 26 maart 1524 in Utrecht tot priester gewijd. Hij kreeg een aanstelling als vicaris te Pingjum, naast de plaatselijke pastoor. Al vroeg beïnvloed door 'ketterse' lectuur en pas later door het lezen van het Nieuwe Testament kwam Menno Simons steeds kritischer te staan tegenover de Roomse Kerk. Het zou echter nog tot 30 januari 1536 duren voor hij zijn 'uitgang uit het pausdom' maakte. Welke factoren daarin beslissend zijn geweest zullen we nog nader zien. In ieder geval zal één daad zijn leven voortaan beheersen: zijn herdoop door de wederdoper **Obbe Philips** uit Leeuwarden. Men sprak in deze kring trouwens graag over 'doopvernieuwing'. Op dat moment (1536) heeft de doperse beweging in Europa (even veronderstellend dat dit één beweging is) al verschillen & fasen door-gemaakt. Zeg maar: van vervolging en lijden om des geloofs wil, tot opstand en revolutie vanwege het 'Koninkrijk Sion'. Het 'Munsterse avontuur' met o.a. de tirannieke

'koning' **Jan van Leiden** was op het moment van Menno's herdoop net voorbij. Het is de tijd van totale herbezinning binnen de doperse beweging waarin de vredeminnende Menno Simons – heel schuchter eerst – nu gaat optreden. Geweld wijst hij ten strengste af, maar ook de huichelarij van iemand als **David Joris**, die uiterlijk R.K. blijft en toch de dopers-spiritualistische leer aanhangt.

Een vaste gemeente heeft Menno Simons eigenlijk nooit gediend.

Overall dreigde het gevaar van de inquisitie en zijn leven wordt reizen en trekken. Vooral door de kuststreken van Holland, Friesland, Groningen, Oost-Friesland, Sleeswijk-Holstein; ja er zijn kerichten & zijn actieradius zich uitstreckte langs de Oostzee tot in Oost-Pruisen (tegen Rusland aan). Als op 7 december 1542 een Nederlands 'placcaet' van kracht wordt waarbij de beloning voor de arrestatie van Menno Simons verhoogd wordt tot maar liefst 100 Carolus-

guldens, verlaat de vervolgde do-

voorgoed en zoekt een goed heenkomen in Noord-Duitsland. In de zomer van 1554 kan hij zich eindelijk rustig vestigen op 'het Woeste veld' bij Oldesloe (tussen Lübeck en Hamburg), waar de Heer Bartholomeus van Ahlefeldt hem met z'n vrouw en kinderen bescherming biedt. In die omgeving vindt de 'historische' ontmoeting plaats met de gereformeerde voorganger *Marten Micron*: beide mannen houden een fundamenteel **dispuut**. Menno Simons verloor het.

In de daarop volgende jaren wordt de doperse beweging meer en meer geleid door de zeer actieve *Leenaert Bouwens*, een meeslepend redenaar, maar ook een warm voorstander van de kerkelijke **ban**. Tegenover deze vastberaden man, de 'doopsgezinde *Calvijn*' (aldus N. van der Zijpp) kon Menno waarschijnlijk niet goed op en daardoor werd hij min of meer gedwongen om zich ook wat rigoureuzer op te stellen tegenover allerlei dwaalgeesten en zondaren. Hij heeft die wending later betreurd. Menno wilde in alle eenvoud graag alleen maar uitgaan van 'de trouw, de eerlijkheid w het geloof, die hebben voor God'.

Op 31 januari 1561 is Menno Simons overleden; zijn lichaam werd ter aarde besteld in de tuin achter zijn woning.

De doperse beweging betreurde hem, maar de grote waardering voor Menno Simons kwam pas in de latere eeuwen. Vandaag zijn er in de wereld ongeveer een miljoen mennonieten (of menisten), ongeveer 15.000 in ons land, de meesten wonen echter ver buiten Nederland – in Afrika en Amerika.

Twijfel en nieuwe zekerheid

Wanneer we aannemen dat Menno Simons in 1524 op een heel normale, ja onverdachte manier in de Roomse Kerk zijn werk is begonnen, dan is het toch wel aanneme-

lijk om al een vleugje van een kritische instelling bij deze Fries te veronderstellen. Hij moet dicht gehoord hebben van het optreden van *Luther*, die in de jaren 1517-1521 de kerkhervorming inzette. Misschien was het ook tot Menno Simons doorgedrongen dat *Huldrych Zwingli* in i n c h de confrontatie met Rome was aangegaan en met steun van de plaatselijke autoriteiten een voorzichtige reformatie was begonnen.

We weten wel zeker dat Menno in Utrecht had gestudeerd. Welnu, daar was *Hinne Rode*, overste van het fraterhuis en rector van de Hieronymusschool, betrokken geweest bij het verbreiden van de *Avondmaalsbrief van Cornelis Hoen*, waarin een reformatorische avondmaalsopvatting doorklonk. Hinne Rode had deze bijzonder belangwekkende brief persoonlijk naar Luther gebracht (1521). Hij was in 1523 ontslagen als schoolleider. Daarna heeft Hinne Rode in Bazel en Straatsburg de zaak van de reformatie gediend. De invloed die in deze zaak merkbaar moet zijn geweest van de Groninger *Wessel Gansfort* (overl. 1489), een late zoon van de Broeders des Gemeenen Levens, laten we nu maar onbesproken.

In de Nederlanden hadden – ook in het jaar 1523 – de eerste twee martelaren van de reformatie hun leven gegeven op de brandstapel: *Hendrik Voes* en *Johannes van Esschen* te Brussel. Dit alles moet op de zachtmoedige Menno Simons grote indruk hebben gemaakt.

Hij is – volgens de schaarse berichten – gaan twijfelen. Vooral aan de betekenis van de mis. Later heeft Menno Simons verklaard dat hij, telkens als hij in de mis 'met brood en wijn handelde', de gedachte voelde opkomen dat deze niet 'des Heren vlees en bloed' konden zijn. Twijfel dus aan de officiële roomse leer van de transsubstantiatie. Als we vervolgens uit het levensverhaal van Menno Simons vernemen dat hij waarschijnlijk nog nimmer in de bijbel had gelezen, ja dat

hij er zelfs bang voor was om dat te doen!, dan lijkt het er veel op dat de kritiek van Simons op de mis op dat moment een smalle evangelische onderbouwing heeft gehad. Hij heeft de gevoelservaring dat er iets mis was met de mis. En dat gevoel werd versterkt door de reactie van zijn eigen pastoor, die spottend opmerkte dat het sacrament maar bediend hoefde te worden en... het zou uit eigen innerlijke kracht zijn werk immers wel doen!

Toch is het opvallend dat Simons ondanks alles zich voorlopig aanpast aan zijn omgeving.

Hij krijgt wel de moed een Nieuwe Testament te kapen. De lezing ervan versterkt zijn twijfel aan Rome. Hij voelt zich bedrogen. En heeft hij zijn parochianen ook niet bedrogen? De Schrift kent geen transsubstantiatie! Het geeft hem tegelijk ook een bevrijdend gevoel. Hij had nieuwe zekerheid gekregen.

Hij zou echter nog meer ervaringen moeten verwerken. Daarbij zou het een fundamenteel belangrijke zaak moeten zijn dat daarin ook het Oude Testament wordt gekend en geloofd.

Schokkende ervaringen – zoeken naar absolute zekerheid – afscheid van onheiligheid

Je zult het maar meemaken. Een executie op het marktplein in je eigen stad of dorp. Een terechtstelling zoals die van *K'snider's i k Freerks* in Leeuwarden op 20 maart 1531. Je ervaart het als een doffe dreun die je leven in verwarring brengt. De kleermaker was in het openbaar onthoofd. Waarom? Omdat hij 'zijn doop vernieuwd' had! De eerste executie van een Friese anabaptist.

Het zette Menno Simons aan het wek. Nu kwam een volgende sacrament van de kerk onder zijn kritische aandacht. Wat is de betekenis van de doop? Wat moet er met

de mens gebeuren om gedoopt te kunnen worden? Het lezen van het Nieuwe Testament bracht Menno Simons tot de overtuiging dat er nergens sprake is van kinderdoop. Op deze manier 'evangelisch' denkend meende hij tot de overtuiging te moeten komen dat de kerk er fout aan deed ieder kind maar te dopen. Zo kreeg je een volkskerk. Vóór de doop moet er bekering, wedergeboorte en geloof op te merken zijn. Wie geloofd zal hebben en gedoopt zal zijn...! Die volgde dus.

Deze gedachten leest Menno Simons intussen ook in het door & lekeprediker *Melchior Hoffman* geschreven werkje *Die Ordonnantie Gods* (1530). Het voert te ver voor dit artikel om de figuur van Hoffman te schetsen, maar *wie* hem naast wederdoper en zo de 'vader van het Nederlands anabaptisme', ook chiliast wil noemen kan dat met recht doen. Hoffman heeft de wederkomst van Christus in 1533 te Straatsburg met blijdschap (hoewel hij gevangen genomen was!) afgewacht. Hij bleef vastzitten tot zijn dood in 1543.

De directe lijn van Hoffman naar het Munsterse doperse 'avontuur' is voor velen wat onduidelijk, maar het chiliastisch denken van Hoffman baande in ieder geval wel de weg naar een Munsters communisme dat christelijk moest heten. In plaats van afstand te bewaren tot Hoffman heeft Menno Simons zich een echte Melchioriet betoond. Hij sloot zich bij deze stroming aan, toen hij intussen al pastoor van Witmarsum was. Het duurde nog maar kort of hij bereikte het moment van zijn 'uitgang uit het pausdom'. Maar op dat moment heeft de tweede grote schok zich al laten voelen. Tot in Friesland toe. Want waar Jan Matthijsz. en Jan van Leiden in Munster met macht en geweld het 'Koninkrijk Gods' meenden te moeten vestigen, wilde Menno Simons van geweldenaarj pertinent niets weten. Hij gaf dat ook te kennen in niet mis te verstane woorden. Maar het voorkwam niet dat

een groep fanatieke Wederdopers zich met geweld meester maakten van het Oldeklooster bij Bolsward. Hun actie werd afgestraft met een gruwelijk bloedbad van de kant van de Friese stadhouder. Deze liet in totaal 86 mannen en vrouwen (!) executeren. Ook gemeenteleden (van Simons' parochie Witmarsum) kwamen daarbij om het leven.

Zit Menno Simons nu in de crisis? Hij ziet nu wel in dat de oude kerk als 'onwaarachtig' en dus absoluut 'onheilig' kan worden afgeschreven! *Dáár* merk je zo'n grote discrepantie tussen bijbels geloof en het dagelijks leven! Simons wil nu een absoluut zuiver leven leiden, ook als voorbeeld voor zijn omgeving. En hij kiest voor de herdoop! Hij laat zich opnieuw dopen (zijn doop 'vernieuwen'); de man die deze doop voltrekt is de doperse voorganger Obbe Philips uit Leeuwarden.

Welke waarde kent hij toe aan dit grootse moment? Wel, hier wordt 'de nieuwe mens' geboren, uit de Geest. Hij is de nieuwe mens die zelf voor God heeft gekozen, die Gods Bondgenoot gaat worden, heel zijn leven. Deze mens is het ook, die het heil naar zich toetrekt, en een grote mate van heiligheid gaat uitstralen. In Christus geheiligd, vernieuwd. Hij breekt met 'de wereld' en haar instellingen. Hij zal geen eed meer afleggen, geen wapens dragen, de overheid op afstand houden en voortaan & 'stille in den lande' voortleven. De nieuwe mens sluit gem compromis. Hij leeft zo perfect mogelijk, ja hij kan

met enige inspanning een heel hoog **S** graad van perfectie bereiken (= perfectionisme). Er zijn er zelfs in de omgeving van Menno Simons die geloven dat de mens de echte perfectie kan bereiken (= perfectisme).

Dit kan allemaal door te 'werken aan jezelf'. Daarbij is Gods genade onmisbaar, maar die schakel je in naar gelang je er de noodzaak van voelt. Zo vernieuwt de mens zichzelf met goddelijke kracht... Daarmee legt men dus de macht over en de zekerheid van het heil in de mens zelf (= subjectivisme). In het realiseren daarvan bereikt de één meer dan de ander. Dan kan het gebeuren dat de één de ander niet meer in zijn gemeenschap zal dulden. Het kringetje kan heel klein worden. En als er niemand meer over is dan is er nog altijd de mystieke band met de Heer.

Volgende week hopen we het vervolgartikel te publiceren.

Opmerking: Dit en het volgende artikel wordt gelijktijdig afgedrukt in het Christelijke Gereformeerde Kerkblad voor het Noorden.

De Regenboog
Chr. Boek & muziekhandel
 Straatweg 158 / 3621 BW Breukelen
 tel. 0346-265422

EEN NIEUWE ORDE VAN DIENST

J. Smelik

LITURGIE EN GEMEENTE

In het deputatenrapport Eredienst wordt niet alleen vanuit Schrift en de geschiedenis getheoretiseerd over de eredienst. Er worden ook praktische voorstellen gedaan. Een belangrijk voorstel van deputaten is te komen tot een nieuwe orde van dienst. Daarbij is het deputaatschap er vanuit gegaan dat verrijking van de huidige liturgische praktijk nog volop kan gebeuren door terug te grijpen op (inhoudelijk) zinvolle elementen uit orden van dienst, die de gereformeerde kerk in de zestiende eeuw ontwikkeld heeft. De orden van dienst uit de calvinistische Reformatie bieden goede, bijbels verantwoorde mogelijkheden die tot op heden niet gebruikt worden of in onbruik zijn geraakt. Hierbij kan concreet gedacht worden aan herinvoering van schuldbelijdenis én genadeverklondiging als aparte liturgische akten. Ook de plaats van de Wet, het Apostolicum in de morgendienst, de (frequentie en plaats) van de avondmaalsviering vraagt om bezinning. In dit artikel gaan we nader in op de voorgestelde orde van dienst.

Orde van Dienst C

De orde van dienst die deputaten voorstellen, ziet er als volgt uit:

1. Votum en groet
2. Lied
3. Schuldbelijdenis en genadeverklondiging (eventueel gevolgd door een lied)
4. Gebed om verlichting van de Heilige Geest
5. Schriftlezingen (en liederen)
6. Preek

7. (eventueel) Gezongen Amen of amen-lied
8. Wet (eventueel gevolgd door Gez. 1 : 13 of een daarmee inhoudelijk te vergelijken lied)
9. Algemeen kerkgebed (eventueel te eindigen met het Onze Vader)
[Eventueel: voorafgaande aan het kerkgebed kunnen afkondigingen betreffende het gemeenteleven plaatsvinden.]
[Bediening van de doop en

andere incidentele onderdelen]

10. Inzameling van de gaven
11. Inleiding avondmaal, via formulier en gebed
12. Apostolische Geloofsbelijdenis (of: Nicea)
13. Sursum Corda ('Opwekking' uit Avondmaalsformulier)
14. Uitdeling en communie
15. Dankzegging (bijvoorbeeld d.m.v. lied: Looft nu mijn ziel, de Here, LvK 15) en gebed
16. Lofzang van Simeon (Gezang 9) of een ander lied.
17. Zegen

Bij diensten zonder avondmaalsviering

6. Preek
7. (eventueel) Gezongen Amen of Amen-lied
- a wet
(eventueel gevolgd door Gez. 1 : 13 of een daarmee inhoudelijk te vergelijken lied)
9. Algemeen kerkgebed (eventueel te eindigen met het Onze

[Eventueel: voorafgaande aan het kerkgebed kunnen afkondigingen betreffende het gemeenteleven plaatsvinden.]

[Bediening van de doop en andere incidentele onderdelen]

- a Apostolische Geloofsbelijdenis (of: Nicea)
11. Inzameling van de gaven
12. Slotzang
- 1a Zegen

Vrijwel alle onderdelen uit deze orde van dienst zijn bekend. Alleen de volgorde waarin ze staan, is anders dan we gewend zijn. Die volgorde is niet onbelangrijk, omdat ze iets zegt over het functioneren en de betekenis van de onderdelen.

Ter verduidelijking het volgende. Een orde van dienst kunt u vergelijken met een huis. Een woning kent diverse onderdelen: deuren, ramen, muren, etcetera. Neem bijvoorbeeld het dak. Elk huis heeft één dak. Nu zal niemand het in zijn hoofd halen om bij een ~~m~~—woning het dak boven & eerste etage te plaatsen en daar bovenop een tweede etage te bouwen. Het dak functioneert dan niet zoals een dak behoort te functioneren. Niemand denkt erover om een deur in het plafond te zetten. Het is allemaal wel mogelijk, maar niet alles wat kan, is daarom voor het functioneren ook altijd even goed. Zo is het ook met een orde van dienst. We zullen dat dadelijk nog bij een paar onderdelen uit de nieuwe orde van dienst laten zien. De voorgestelde liturgie volgt, evenals Kampen 1975, het grondpatroon van de christelijke eredienst, zoals deze zich in de loop van de eerste eeuwen van onze jaartelling heeft ontwikkeld en sindsdien in (vrijwel) alle orden van dienst is terug te vinden. Dat grondpatroon kan als volgt weergegeven worden: voorbereidend deel, dienst van Woord en gebed, dienst van de sacramenten. Evenals Kampen 1975 is de voorgestelde orde van dienst diep geworteld in de gereformeerde traditie uit de zestiende eeuw. Desondanks is het mogelijk gebleken een orde van dienst te ontwerpen die zich op relevante punten onderscheidt van Kampen 1975. Door deze orde van dienst in te voeren, ontvangen de kerken een liturgie die nauw aansluit bij de traditie van de gereformeerde kerk ten tijde van Calvijn. Wanneer het avondmaal gevierd wordt, waarbij de voorgestelde orde van dienst wordt gebruikt, sluiten de kerken zich aan bij de Geneefse liturgie zoals deze zich omstreeks 1549 had ontwikkeld. Wanneer geen avondmaalsviering plaatsvindt, wordt een orde van dienst gevolgd die nauwer aansluit bij de middeleeuwse preekdienst

w Farel (1533), waar de decaloog, geloofsbelijdenisen het gebed na de preek aan bod kwamen. Belangrijk is ook op te merken dat de orde van dienst bedoeld is voor de morgendienst. Met de middagdienst hebben deputaten zich niet kunnen bezighouden en daarvoor doen ze dan ook geen voorstellen. Wel pleiten zij ervoor meer onderscheid te maken tussen de dienst van de zondagmorgen en die van de zondagmiddag. Dit aspect zal in de toekomst zowel theoretisch als praktisch nader uitgewerkt moeten worden.

Schuldbelijdenis en genadeverklaring

Diverse personen en instanties hebben zich beziggehouden met de vraag of er in de liturgie een aparte plaats moet worden ingeruimd voor deze onderdelen. Met name de deputatenrapporten uit 1923 en 1975 houden zich met deze zaak diepgaand bezig. De 'deputaten 1923' pleiten ervoor de schuldbelijdenis en genadeverklaring een aparte plaats te geven in de liturgie, in navolging van de liturgieën van Bucer en Calvijn. Vanuit de kerken is er toen veel bezwaar gekomen: men was bang voor formalisme. De 'deputaten 1975' hebben de schuldbelijdenis willen 'redden' door het op te nemen in de liturgische gebeden. Daaraan danken wij de inzet van de gebeden, zoals die te vinden zijn in het Gereformeerd Kerkboek (pag. 560, 563 en 564). Huidige deputaten pleiten ervoor dat kerken de schuldbelijdenis en genadeverklaring als aparte liturgische onderdelen opnemen. De kerk heeft eeuwenlang op de één of andere wijze vastgehouden aan deze liturgische vorm. Daarmee gaf zij vorm aan een bijbelse gedachte. Immers, wanneer de Israëlieten hun aandacht, in geloof en gebed, richtten op de plaats waar God troonde: op de ark en tussen de cherubs, dan moesten zij eerst het brandofferaltaar 'passe-

ren'. Daar werd de zonde neergelegd, het leven gereinigd, de mens met God verzoend. Alleen via dat offer was het mogelijk de ware eredienst voort te zetten. Vandaar dat de schuldbelijdenis genadeverklaring aan het begin van de dienst plaatsvinden. En vandaar dat de constructie van Middelburg 1933 zo vreemd is: daar wordt de schuldbelijdenis uitgesproken na de schriftlezing. Wanneer we dus al in het hart van de eredienst zijn. We zien hier een eenvoudig voorbeeld dat de volgorde van de onderdelen van belang is.

De decaloog

Een nieuw element ten opzichte van Kampen 1975 is de plaats van de decaloog na de preek en voor de avondmaalsviering. Er zijn orden van diensten bekend uit de zestiende eeuw

tussen het Woord- sacraments-gedeelte werd gezongen. Deze plaats is van betekenis voor de functie van de Wet. De Wet wordt gelezen na schriftlezing en preek. Daardoor fungeert zij daar als Gods hulp om te blijven bij het heil dat zojuist verkondigd is. Ook functioneert zij als norm die de gemeente aanneemt voor het nieuwe leven in Christus. Tegelijkertijd had de decaloog een functie in het kader van de zelfbeproeving en terugwijzing.

In de voorgestelde orde van dienst volgt de Wet direct in aansluiting op de preek (en het eventuele amenlied). Zoals gezegd functioneert de Wet door plaatsing na de preek als norm voor en Gods hulp bij het nieuwe leven in Christus. Om de andere functie van de Wet (kenbron van ellende) tot uiting te laten komen, is het wenselijk wanneer door middel van bijvoorbeeld Gezang 1 : 13 een gebed uitgesproken (ge-zongen) wordt waarin de gemeente haar afhankelijkheid van God bij het naleven van de geboden belijdt. Hier kan ook gedacht worden aan bijvoorbeeld Psalm 130.

Afkondigingen

in veel gemeenten is het de praktijk dat de afkondigingen vóór aanvang van de dienst (voor het votum) geplaatst worden. Daarmee zijn ze buiten de eredienst gehouden. Men kan zich afvragen of het ideaal is, wanneer de gemeente samengekomen is voor de eredienst en zich daarop voorbereid heeft, haar eerst te confronteren met afkondigingen. Naar het oordeel van deputaten zouden de afkondigingen ook goed h e n plaatsvinden vóór het Algemeen Kerkgebed (en voor de inzameling van de gaven die daar op volgt). In de kerkdienst hebben we immers ook met elkaar te maken. Het 'wel en wee' van de gemeente hoeft niet krampachtig buiten de eredienst gehouden te worden. Er is niets op tegen wanneer mededelingen over zieken, ingekomen of vertrokken gemeenteleden, catechumenen die binnenkort belijdenis gaan doen, huwelijksbevestigingen, doeleinden van de inzameling van & gaven, etcetera, in de dienst zelf plaatsvinden. Bovendien betreft het vaak zaken die in het voorbedengebed aan de orde kunnen of zelfs moeten komen. Uiteraard dient goed afgewogen te worden weke afkondigingen wel en niet kunnen plaatsvinden, Mededelingen over repetities van zangkoren, gewijzigde aanvangstijden van verenigingen e.d. dienen zoveel mogelijk beperkt te worden. Hiervoor kunnen andere kanalen g e h i k t worden (bijvoorbeeld uitdelen of ophangen van een mededelingenblad in de hal van de kerk).

De geloofsbelijdenis

Een ander nieuw element ten opzichte van K a m p 1975 is dat de geloofsbelijdenis een plaats krijgt in de morgendienst. In de liturgiegeschiedenis fungeert de geloofsbelijdenis als scharnierpunt tussen het Woordgedeelte en sacramentsgedeelte. Ook in de calvinistische orden van dienst uit de zestiende

eeuw was de geloofsbelijdenis onderdeel van hoofddienst op de zondagmorgen.

De geloofsbelijdenis werd na de preek geplaatst omdat een mens pas weet wat hij belijden moet wanneer de verkondiging heeft plaatsgevonden. Tegelijk functioneerde de geloofsbelijdenis in de avondmaalsliturgie om op die manier & gelovigen voor het vieren van het avondmaal te verenigen in hetzelfde geloof en om te accentueren dat in het avondmaal de belijdenis van het geloof vernieuwd wordt. U ziet: de plaats van de geloofsbelijdenis in de eredienst wordt bepaald door de functies die men aan de belijdenis geeft.

De geloofsbelijdenis is pas in de eeuwen na de zeventiende/achttiende eeuw in de middagdienst terecht gekomen. De reden moet gezocht worden in het feit dat men de morgendienst wilde ontlasten, zodat er meer tijd voor de 'leerrede' van de predikant over bleef. Het zal duidelijk zijn dat deputaten deze ontwikkeling als een verlies ten opzichte van de Reformatie (en & tijd K voor!) beschouwen. It zou winst zijn wanneer de kerken door middel van de voorgestelde orde van dienst de mogelijkheid her krijgen de geloofsbelijdenis in de morgendienst af te leggen.

Deputaten realiseren dat er hierdoor ten opzichte van de middagdienst (waar Middelburg 1933 of Kampen 1975 gebruikt wordt) een dubblure ontstaat. Dit kan o.i. echter geen reden zijn om de inhoudelijke verrijking van de morgen-

dienst, die bovendien diep Wsche wortels heeft, dan maar achterwege te laten. Daar komt bij dat er meer liturgische onderdelen te noemen zijn die zowel in de morgen als in de middagdienst aan & orde komen. Hoewel Calvijn voorkeur had voor het Apostolicum, willen deputaten hier ook de mogelijkheid geven de geloofsbelijdenis van Nicea te gebruiken.

Inzamelen van de gaven

Historisch gezien is de inzameling van de gaven diepgeworteld in de avondmaalsviering. Justinus de Martelaar (circa 90 na Chr.) beschrijft hoe tijdens de samenkomst gaven (in natura) ingezameld worden en op de avondmaaltafel neergelegd worden (het zogenaamde 'offertorium'). De voorganger spreekt vervolgens over deze gaven een gebed uit ('avondmaalsgebed'). In latere tijd worden de gaven in natura vervangen door geld. De inkadering van de inzameling van de gaven in de avondmaalsviering is inhoudelijk bijzonder zinvol. De relatie tussen de viering van het avondmaal en het anderling dienstbetoon heeft de kerk in navolging van de Schrift (1 Kor. 12 : 26 en Sak. 1 : 22, 23) in het avondmaalsformulier als volgt onder woorden gebracht: 'Omdat Christus, onze geliefde Heiland, ons eerst zo uitnemend heeft liefgehad, moet wij ook elkaar liefde bewijzen en dat niet alleen met woorden, maar ook door onze daden' (Gereformeerd Kerkboek, 525).

• HOTEN • VAN RIETSCHOTEN • VAN RIETSCHOTEN • VAN RIETSCHOTEN • VAN

BOEKHANDEL
Uw boekenbestellijn 010-4820488

VAN RIETSCHOTEN

Winkelcentrum Keizerswaard
Keizerswaard 6 0000 AM Rott
• HOTEN • VAN RIETSCHOTEN • VAN RIETSCHOTEN • VAN RIETSCHOTEN • VAN

Avondmaal

In de voorgestelde orde van dienst wordt er van uitgegaan dat de avondmaalsviering in de morgen-dienst plaatsvindt. Dat is alleen mogelijk wanneer de gemeente besluit tot een meer frequente viering van het avondmaal. In het andere geval zal er in de middagdienst alsnog ruimte gemaakt moeten worden voor een viering.

Bij een meer frequente viering van het avondmaal wordt ook de vraag naar het gebruik van de bestaande formulieren actueel. Deputaten zouden het een groot verlies vinden wanneer de bestaande, eeuwenoude formulieren in onbruik raken. Aan & andere kant is het niet goed mogelijk om bijvoorbeeld maandelijks avondmaal te vieren en daarbij elke keer één van beide formulieren helemaal te lezen. Vaker avondmaal vieren vraagt dus noodzakelijkerwijs om variatie en uitbreiding van het aantal formulieren c.q. avondmaalsliturgieën. Te denken is aan een regel dat de twee bestaande formulieren jaarlijks minstens twee keer worden gebruikt, terwijl voor een frequentere viering aparte orden van dienst voor avondmaalsvieringen worden opgesteld.

Wanneer het avondmaal bijvoorbeeld maandelijks wordt gevierd, zal in grotere kerken het aangaan aan meerdere tafels ook als hinderlijk worden ervaren. Gemeenten die daarmee problemen hebben, kunnen *Pch* bezinnen op een andere manier van communiceren. Te denken is aan de al bestaande praktijk van het doorgeven van brood en beker door de rijen. Meer aanbeveling verdient een viering, waarbij de gemeenteleden wel naar voren komen, maar staande (eventueel in een kring), of staande en gaande communiceren. Slecht ter been zijnde gemeenteleden kunnen daarbij alsnog rondom de tafel plaatsnemen. Al deze vormen zijn binnen de gereformeerde traditie in binnen- en buitenland in gebruik (gewest).

Er zijn geen principiële gronden om ze te verwerpen.

Lofzang van Simeon

Als laatste lied staat in de voorgestelde orde van dienst de lofzang van Simeon aangegeven. Dit lied op deze plaats is afkomstig uit sommige orden van diensten van de gereformeerde kerk uit & zestiende eeuw. Naast historische spelen ook inhoudelijke overwegingen een ml. De keuze om de dienst waarin ook het avondmaal gevierd werd, af te sluiten met deze lofzang, is treffend en bijzonder fraai. Om deze reden stellen deputaten voor dit gezang in de Orde van dienst C bij name te noemen.

Gezongen Amen

Na de groet en de zegen, na de

preek, maar ook bij andere onderdelen is een responsie als een 'g e m gen amen' op z'n plaats. Zo'n 'amen' behoort niet door de voorganger, maar door de gemeente te worden uitgesproken, wanneer een geloofsreactie van de gemeente wordt bedoeld. Dit 'amen' kan door de gemeente uitgesproken worden, of worden gezongen op melodische formules. In het deputatenrapport zijn een paar van deze formules opgenomen (pag. 166).

Besluit

Hiermee hebben we de belangrijkste zaken uit de hoofdstukken 6 en 7 ('De liturgie in de kerk na pinksteren' en 'Naar een nieuwe orde van dienst') behandeld. In de volgende twee artikelen zullen we ingaan op het kerklied en de gezangbundel.

Dr. J.J.C. Dee

K. Schilder – oecumenicus

– K. Schilder over 'het kerkelijk vraagstuk' –

Deze publikatie is een vervolg op het in 1990 verschenen eerste deel van de biografie over Schilder, waarin de jaren 1890-1934 werden behandeld. Dit werk is echter anders van opzet en karakter, het is minder biografisch en meer thematisch. Het behandelt Schilders kerkleer in de jaren dertig en aan het begin van de jaren veertig. Het wil functioneren als een schakel tussen het eerste en een volgend deel van de biografie.

288 pagina's, gebonden, f 42,50

Oosterbaan & Le Cointre B.V.

Postbus 25 - 4460 AA Goes - Telefoon 0113-215591

WAARIN IS DE GHBO-V GEREFORMEERD? 1

J. de Meij/G.J. Westrik

opvoeding en
onderwijs

Woord vooraf

In de vorige aflevering van de *magazine* 'Opvoeding en onderwijs' kondigden we al aan dat we een aantal malen het gereformeerd onderwijs voor de voetlichten wilden halen. In een eerste aflevering ging het met name over de identiteit van het gereformeerde basisonderwijs. Nu maken we de overstap naar het hoger beroepsonderwijs. Met name naar de verpleegopleiding, kortweg de HBO-V gekten.

Toen deze opleiding als gereformeerde school van start ging waren er naast waarderende woorden ook kritische geluiden te horen. Was dit nu wel nodig? Zijn de jongeren die *B*opleiding volgen zelf niet in staat keuzes te doen in dit leven? Moet je nu echt gereformeerd onderwijs oprichten voor alle beroepen die er zijn? Worden jonge mensen zo wel weerbaar? Bij mij bestaat de indruk dat die vragen nog steeds niet echt verdwenen zijn. Vandaar dat ik voor deze aflevering de directie van de Gereformeerde HBO-V heb uitgenodigd hun verhaal te doen. Wat maakt de gereformeerde HBO-V nu gereformeerd? Dat in zijn algemeenheid euthanasie en abortus provocatus worden afgewezen zal duidelijk zijn. Daar waren de meeste studenten waarschijnlijk zelf ook wel achter via de preken, de catechisatie en de vereniging. Het moet dus meer zijn. Over die meerwaarde nu het woord aan drs. J. de Meij en G.J. Westrik.

Zoektocht

Hogere beroepsopleidingen worden tegenwoordig bezocht door visitatie-commissies. Hierin hebben

neutrale deskundigen zitting, die een oordeel vellen over alle studierichtingen voor een bepaald beroep in Nederland.

De GHBO heeft enkele van deze bezoeken achter de rug, nl. de PA-BO, Maatschappelijk Werk en de HBO-Verpleegkunde.

In alle drie eindrapporten werd vermeld dat men onder de indruk was van de manier die identiteit speelt op deze opleidingen. Er werden echter nog wel de nodige vragen gesteld en aanbevelingen gedaan. Voor onze HBO-V gold dat men een consequente visie op verpleegkunde miste. Het ontbrak in het onderwijsprogramma aan een rode draad die de delen aan elkaar reeg. Als hoofd-aanbeveling werd gesteld dat de Gereformeerde HBO-V moest gaan verklaren wat die rode draad nu eigenlijk was. En hoe de gereformeerde identiteit daar nu inpaste. Daarmee ben je als school aangeland in een vraagstuk dat voor alle gereformeerde organisaties geldt: Hoe maak je je identiteit duidelijk. Het is nu aan jou gereformeerde meerwaarde?

Kun je gereformeerd een bed opmaken, ligt de patiënt dan beter? Kan hij eerder naar huis als hij door gereformeerden is verpleegd?

Het is dus niet zo dat de gereformeerde hogeschool vergenoegd achterover kan leunen van 'zij hebben waardering voor onze identiteit'. Nee, er is een serieuze opdracht uitgedeeld: Maak je identiteit maar waar en laat maar zien waar het in uitkomt.

Het volstaat niet om dan te zeggen: wij zijn tegen abortus en euthanasie. Sommigen vinden dit wel eens de basis voor het bestaan van een orthodoxe christelijke verpleegkundige opleiding. Natuurlijk zijn ge-

noemde zaken belangrijk en komen ze aan de orde. Er is echter veel meer, niet alleen dingen waar we tegen zijn. Er is ook veel positiefs op te merken.

We moeten onze basis niet versmallen tot enkele ethische kernthema's. Levensbeschouwing biedt veel meer kansen voor de verpleegkunde.

Hieronder kunt u lezen hoe de Gereformeerde HBO-V die identiteitsinvulling heeft aangepakt. Het da-cententeam heeft gezocht naar een model wat richtinggevend is voor de praktijkvoering van de verpleegkunde. Die richting heb je nodig omdat de verpleegkundige anders kan vervallen in niet-methodisch handelen. Zo'n model moet ruimte bieden voor onze eigen uitgangspunten en voor aanscherping daarvan. Als er zo'n model te vinden is geldt dat je je niet hoeft terug te trekken uit de verpleegkundige wereld, maar toch helder en duidelijk kunt legitimeren waar voor gekozen is en waarom.

Het is nu goed daarbij op te merken dat werken daaraan ook voor ons een moeizaam proces is, het is een zoektocht. Iedere dag leer je weer meer, van de h, van studenten, het is een vallen en opstaan. Maar er wordt gelukkig ook vooruitgang geboekt.

Identiteit

Om e.e.a. rond identiteit in onderwijs duidelijk te maken wordt hier gebruik gemaakt van een schematische van drs. J. Messelink en dr. ir. J.S. van den Berg, gepubliceerd in *School-management* 1994. Zij onderscheiden drie aspecten aan identiteit: het ideële aspect, het vormaspect en het handelings-

aspect. In het vervolg van dit artikel werken wij deze aspecten uit. Het ideale aspect wordt gevormd door het samenhangend geheel van waarden en normen, van visie op mensen, op gezondheid en ziekte, op lijden en op verplegen. Al deze dingen komen voort uit levensbeschouwing en elementen m a n zijn, als het goed is, terug te vinden in de missie van de school.

Wij vinden het belangrijk dat over deze hoofdelementen overeenstemming is bij de docenten.

Om dat te bereiken is een grondige bezinning d g en een inhoudelijke verdieping.

Dit is o.i. een vereiste voor gereformeerde scholen. De praktijk van elke dag verhindert echter vaak dat het tot m'n bezinning komt. Het kost nl. tijd en geld en er is eerder de neiging de student of de les van morgen voor te laten gaan.

Blijkbaar komt het er wel van als een visitatie-commissie de opleiding ertoe dwingt. Overigens wil dit zeker niet zeggen dat er voor die tijd niet over belangrijke dingen is nagedacht.

Een begrip als zingeving b.v. heeft altijd een belangrijke plaats ingenomen op onze school.

Het ideale aspect

Het ideale aspect kan gestalte krijgen in een grondfilosofie die gedeeld wordt door alle docenten. Dit is om twee redenen belangrijk. Ten eerste wordt op die grondfilosofie het onderwijsprogramma gebouwd en als het fundament niet deugt, zal het gebouw ook niet solide zijn.

Ten tweede is duidelijkheid naar de student toe nodig. Een school moet dus kiezen voor een eenduidige grondfilosofie. Voor verpleegkunde geldt dan dat er voor de vier verpleegkundige kernbegrippen een gemeenschappelijke visie moet zijn, gebaseerd op Gods Woord. Het gaat dan om de visie op:

de mens,
op gezondheid,

op verplegen.

In de verpleegkunde is men het erover eens dat dit de vier kernbegrippen zijn. In veel ziekenhuizen en opleidingen ontbreekt het aan zo'n eenduidige visie, vaak is het geheel samengesteld uit vele onderdelen aan theorieën en methodieken. Als je dan je eigen onderwijsprogramma analyseert, dan blijkt het gebaseerd te zijn op ideeën, waarvan je zeker van een aantal kunt zeggen dat een christelijke school daar ernstige vragen bij moet stellen.

Mensvisie

Laten we een van de kernbegrippen, de mens, eens nader onder de loupe nemen.

De gereformeerde HBO-V sluit zich met betrekking tot de mensvisie nauw aan bij het referaat zoals dr. K. Veling dat hier al tien jaar bestaat. Wij kiezen d m - bij voor de volgende ten: Er is een persoonlijke God, die de oorsprong en & grond is van alles en die bemoeienis heeft met Zijn schepping. De mens is geschapen naar Gods beeld. Dat betekent: Wij zijn oorspronkelijk gemaakt om onze Schepper op aarde, in zichtbare gedaante, te vertegen-

woordigen. De consequentie is dat de christen de ander met respect wil behandelen en de naaste liefhebben.

De mens heeft de relatie met God moedwillig verbroken en de gevolgen hiervan zijn voor de gehele schepping merkbaar. De wereld is gemaakt als woon- en werkplaats voor ons mensen, maar is zelf met goddelijk.

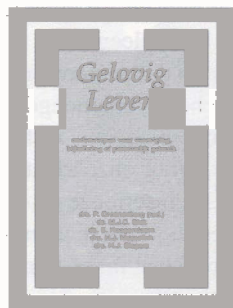
We erkennen dat er kwaaden lijden is in de wereld. Dit maakt ons bescheiden, het vechten tegen ziekte en verderf betekent uiteindelijk heel vaak mensen bijstaan in hun nederlaag. Wij geloven dat God aan de wereld en de mensen daarop een nieuwe toekomst in het vooruitzicht stelt. De breuk tussen God en Zijn schepping is door Jezus Christus, die God is en ook mens werd, in beginsel hersteld. Daarom kunnen de mensen die de toekomst van Christus verwachten, leven in de liefde van Hem.

In een volgend artikel gaan we verder in op het vertalen van deze uitgangspunten naar de opleiding en de verpleging. Daarnaast komen ook het vormaspect m het handelingsaspect aan de orde.

Drs. P. Groenenberg (red.)

Gelovig teven

— onderwerpen voor vereniging, bijbelkring of persoonlijk gebruik —

Dit boek, onder redactie van drs. P. Groenenberg, bevat een aantal onderwerpen op het gebied van christelijk leven. Zo komen bijvoorbeeld de vervagende normen, samenwonen, gezinsvorming, zelfdoding en wai b doen met de zondag uitgebreid aan de orde. Na elk hoofdstuk zijn een aantal vragen opgenomen.

204 pagina's, gebonden, f 28,00

Ook verkrijgbaar bij de boekhandel.

Oosterbaan & Le Cointre B.V.

Postbus 25 - 4460 AA Goes - Telefoon 0113-215591

ZWINGLI-KENNER

PROF. DR. G.W. LOCHER

HERDACHT

H. Veldman

Op zaterdag 13 januari jl. is in Bern de Zwitserse kerk- en dogmenhistoricus én Zwingli-kenner **Gottfried Wilhelm Locher** overleden; hij werd 84 jaar. Hij was geen onbekende in Nederland, want zijn familie van moeders én grootmoeders zijde was Hollands. Zijn vader (**G.W. Locher, 1871-1930**) en zijn grootvader (**Th.J. Locher, 1831-1882**) dienden als predikant in Nederland en in Zwitserland, maar beiden dienden ook – en dat maakt hen tot bijzondere persoonlijkheden – de Nederlandse gereformeerde kerk van **Elberfeld**, de gemeente van de bekende **H.F. Kohlbrugge**. In dat Elberfeld is de nu overleden Locher – hij tooide zich wel eens, om zich a onderscheiden van zijn naamgenoten, met de aanduiding **Gottfried Wilhelm III** – geboren op 29 april 1911. Hij ontving zijn **W**-logische opleiding in het Zwitserse Zürich, waar zijn voorouders van vaders zijde al sinds 1551 (!) het burgerrecht bezaten. Onder leiding van prof. **Emil Brunner** deed hij mee aan een onderzoek naar de betekenis van de gereformeerde belijdenisgeschriften. In 1936 werd Locher Zwitsers-gereformeerd predikant in Binningen, later in **Feuerthalen** en tenslotte vanaf 1954 in **Riehen BS**. In de jaren '50 kreeg hij de benoeming in Zürich tot 'Privatdozent für systematische Theologie' om in 1958 in Bern tot hoogleraar 'Dogmengeschiede und Systematik' te worden uitgekozen. Tot aan zijn emeritaat heeft Locher met grote inzet zijn kerkelijke onderwijstaak vervuld. Hoe hij daarin bezig was, wordt getypeerd door een notitie van een collega van Locher: "Eine Dogmatikvorlesung, die nicht auch die Wohnungsnot im Länggass-

quartier im Blick hat, ist keine Dogmatikvorlesung." De maatschappelijke context hoort er dus – geheel in de lijn van Zwingli – geheel bij! Centraal in **Lochers** leven heeft de *Zwingliforschung* gestaan. Dat mondde in 1979 uit in de grootse biografie (ruim 700 bladzijden) over de Zwitserse hervormer onder de typerende titel *Die Zwinglische Reformation im Rahmen der Europäischen Kirchengeschichte*. Daarmee werd Zwingli definitief uitgetild uit het nationaal-Zwitsers niveau, waar menig auteur hem graag wilde houden. Voor velen is dit boekwerk een geschenk met verplichtingen; voor schrijver **dezes** niet het minst: hij kreeg het cadeau van de auteur. Toen ik het in de zomer van 1982 in huis kreeg, moest ik onwillekeurig denken aan Groen van **Prinsterer** die ook meer dan eens aan schoolmeesters een gratis exemplaar van zijn bekende *Handboek zond*. Maar Locher had in 1979, bij de verschijning van zijn hoofdwerk, al een reeks van 110 (meest) wetenschappelijke publicaties (groot en klein) op zijn naam staan! Verscheidene van zijn (voor)studies verschenen in het reeds vele decennia bestaande tijdschrift *Zwingliana*. En na 1979 stond de typemachine niet stil in huize-Locher. Hij bleef studeren – ook na het overlijden van zijn vrouw. Maar waar deze familie helaas kinderloos bleef, werden de geesteskinderen geboren in menigte. Prof. Locher bezocht veel internationale congressen en sprak er meermalen over een van zijn onderzoeken. Hoe graag had hij nog niet aan de opkomende Bullingerrenaissance vorm willen geven door

een biografie over deze opvolger van Zwingli te schrijven. Hij schalkte zijn vrienden in om naar materiaal te zoeken voor deze publicatie. Maar hij heeft het niet kunnen afmaken. Anderen zullen nu in zijn spoor daaraan verder werken. Een van zijn lezingen die ik van hem meemaakte was die in Utrecht, herfst 1983, over een vergelijking tussen Luther, Zwingli en Calvijn. Hij nam toen positie tegenover sommige Duitse kerkhistorici die het hadden gewaagd om Zwingli en Calvijn te beschouwen als afgedwaalde leerlingen van Luther. **Lochers** streven was er geheel op gericht elke reformator te begrijpen vanuit zijn eigen vooronderstellingen. In zijn eigen context. Zo legde, aldus Locher, Luther andere z-zenten dan Zwingli en Calvijn. Luther legt een dermate zware nadruk op de heilszekerheid voor de gelovige-persoonlijk, dat de gemeente, als vergadering van hen die behouden worden, in de schaduw komt te staan. Luther is daarmee conservatief geweest inzake vragen van kerkregering en maatschappelijke hervormingen. De Lutherse concentratie op de genade van God speciaal voor de enkeling (!), legt een sterke rem op het werken aan structurele veranderingen. De gereformeerde reformatie (Zwingli én Calvijn) benadrukt echter de grote verantwoordelijkheid van de kerk voor de samenleving. Dat was in de 16e eeuw duidelijk te merken in de vernieuwingen in Zuidduitse en Zwitserse stadsrepublieken als Straatsburg, Zürich en Genève. In deze veranderende situatie is Calvijn het meest beducht voor de inperking van de rechten van de kerk door de staat. Het slot van zijn Utrechts college

M

meegelezen

was een echt Locheriaans-Zwingli-aans waarschuwen voor modern individualisme dat & gemeente verwoest en een krachtig opkomen voor heldere communicatielijnen binnen de plaatselijke kerk.

Prof. Locher was erg blij met de steeds ruimere, wereldwijde aandacht voor de betekenis van de Zwingliaanse reformatie. In Noord-Amerika, Zuid-Afrika, Japan en nu in Oost-Europa wordt Zwingli en zijn tijd bestudeerd. Dit is mogelijk geworden vooral dank zij de medioze ijver van & nu gestorven prof. Locher.

Dat hij in zijn geschriften ons de eigenlijke Zwingli heeft willen voorzetten, mag men beschouwen als het doel van Lochers werken. Hij heeft zich jarenlang ingezet om de Zwitserse hervormer te ontdoen van de liberaal-historische humanistenmantel – het beeld van zoveel 19e-eeuwse geschiedschrijvers. Met uitzondering van Herman Bavinck wellicht (dissertatie *De Ethiek van Zwingli*, 1880, p. 6). Zwingli staat bij Locher aan het begin van een voluit gereformeerde vernieuwing van kerk en samenleving. Bij Zwingli begint een lijn die via Bullinger en Farel doorloopt naar Calvijn en de Dordtse Synode (1618/19) waar ook de Zwitserse kerken voor uitgenodigd waren, in ware gereformeerd-oecumenische verbondenheid met de andere gereformeerde kerken in Europa. Die oecumene stond hoog genoteerd bij de nu overleden kerkhistoricus.

Nieuwe waardering voor het gezin

We beginnen met een rechtzetting. Wat ik vorige week doorgaf uit het *NRC Handelsblad* over anti-gezinsdenken had bovenstaande kop moeten meekrijgen en niet (opnieuw) de kop *Niemand gaat zonder kleerscheuren het eeuwige leven binnen*. De drukker treft geen blaam.

Beleven wij nog iets van God?

Kerkinformatie van januari 19% meldt, dat de synode van de synodaal Gereformeerde Kerken van plan is zich te gaan bezinnen op geloofsbeleving. We geven dit bericht ter kennisgeving door:

De gereformeerde synode wil een bezinning binnen de kerken op gang brengen over het thema 'ervaring en openbaring', maar gaat hieraan eerst in eigen kring een gesprek wijden. Directe aanleiding van de bespreking ter synode – die voor het najaar van 1996 staat gepland – is een briefwisseling tussen de kerkeraad van de Gereformeerde Kerk van Haarlem-Centrum en de kerkeraad van de Gereformeerde Kerk van Amstelveen-Buitenveldert. Haarlem wilde lucht geven aan haar bezwaar tegen publicaties van prof. dr. H.M. Kuitert. Het moderamen van de generale synode van de GKN verwees in navolging van kerkelijk recht naar & kerkeraad in de woonplaats van de gewraakte auteur. De kerkeraad van Amstelveen-Buitenveldert vroeg zich vervolgens af of deze wijze van ageren van de kerkeraad van Haarlem nag wel van deze tijd

is en stelde een synodale bezinning voor over het eigenlijke thema, namelijk & eigentijdse geloofsbeleving van mensen.

Cultuur

Synodelid ds. K.H. Wigboldus, die het voorstel voor een synodale bezinning verdedigde, zei dat de bespreking vooral zal cirkelen rondom de vraag 'of en hoe wij nog iets beleven van God. Als God bestaat dan moeten we toch iets van Hem merken?' Hij noemde deze vraag heel begrijpelijk binnen de huidige cultuur waarin mensen op zoek naar religieuze ervaringen hun heil zoeken bij New Age en ——— 'Dit @ niet alleen iets over die mensen maar ook over de wijze waarop wij Kerk zijn. Mensen als p f. Kuitert hebben dit heel goed gevoeld. Door het lezen van deze en andere boeken voelen mensen zich weer op een spoor gezet. Ze kunnen weer met het geloof uit de voeten', zei ds. Wigboldus.

Ouderling H. Hoogenhout pleitte ervoor de bezinning te laten uitmonden in een standpuntbepaling over de vraag hoe de kerken 'anno 1996' denken over zo'n onderwerp. De synode voelde daar weinig voor. Zij besloot de resultaten van de bezinning te zijner tijd via een bezinning aan de kerken ter beschikking te stellen.

Een commissie bestaande uit dertien leden, gaat de synodale besprekingen voorbereiden. Onder hen zijn vertegenwoordigers van de kerkeraden van Haarlem en Amstelveen en vertegenwoordigers van de partnerkerken in het SoW-proces. De NHK heeft dr. K. Biel en dr. J. Hek voor deze commissie gevraagd.

Het kan vreemd gaan, als het niet mag zoals het moet gaan

De Nederlands-Hervormde synode heeft het niet makkelijk. Ze discussieerde onlangs over de vraag of Hervormden nog wel in dezelfde God geloven. Daarnaast houdt ook de voortgang van het Samen-op-Weg-proces haar hevig bezig. Op alle 75 classes boog men zich over de voorstellen. De resultaten daarvan (classicale **consideraties** genoemd) werden op de synode gerapporteerd. En geïnterpreteerd. **Ds. B. K. Weegink** gaf daarover de volgende beschouwing in het confessionele **Hervormd Weekblad** van 11 januari:

Het gonsde ervan in de kerk dat het niet zo lekker zat met die hervormde uitkomsten. 'Er huppelen er minder mee in de karavaan van Samen op Weg dan we hadden gedacht en gehoopt', werd door de bobo's gezucht. Er zat een machtig dik verzet waar ze niet omheen konden lopen. Hardop klonk dat de aanhang van SoW bitter tegenviel en dat je wel een hork moest wezen als je meende dat het 'gewoon doorfietsen Jantje' zou blijven. En vanuit het synodebureau en -bestuur hebben ze al eens ergens extra op de hei zitten vergaderen en turven en werken. Dat doe je niet voor de lol, tenzij het voor een jongelingstoogdag is. Het was pure bezinningsnoodzaak, omdat er van alles aan de knikker was. In triosynodeverband was ook die groeiende spanning te merken en werd de sfeer om te snijden. Die hervormden maken hun 'coming out'. gispen & partners, 'ze leggen hun ei dat SoW binnen hun kerk niet mogelijk blijkt, en dan ligt het nest onder de boom'. Inmiddels tekenden de contouren zich al duidelijker af. Het was niet moeilijk om in de wandelgangen van de synode uit een voorzittende mond te horen dat de consideraties niet meevielen voor Samen op Weg. Dat ze aan elkaar tegengegesteld waren en tegelijkertijd ook

duidelijk en zeer hervormd. En toen kwamen ze, die pakketten. Ze liggen hier naast me. Gebonden in hemelsblauw. Werkelijk alle classes, dat zijn streken hervormd Nederland, hebben zich uitgesproken, allemaal. En wat nu w opmerkelijk is? Ze hebben zich uitgelaten over een vraag die niet eens met zoveel officiële woorden gesteld was, of we 'fuseren' dan wel 'federeren' zullen. Zo'n beetje negentig procent heeft het, net als wij, daar expliciet over gehad. Kun je begrijpen dat het leeft. En als je het eerlijk bekijkt – daar gaan we voor – dan zijn er 37 zonder meer voor vereniging. Een heleboel, maar nog niet eens de helft. En schat je het nader in, dan zijn het er misschien 42 à 43 die vóór zijn, maar 32 à 33 die geven geen onvoorwaardelijke support. Die zeggen: 'nee, op deze manier doen wij niet mee'. En daar zit 'm nou net de kneep. We hebben erover gepraat in de november-spade. Dat zouden we zo doen: aan de hand van een turf- en beoordelingslijstje van & KAO. Dat is de Kerkelijk Oordeel Aanreiker, nee sorry, de Commissie voor Kerkordelijke Aangelegenheden. Dat hadden we natuurlijk nooit zo moeten doen. We hadden ze puur en fris moeten lezen, open en onverbloemd. En niet door de bril van mensen die – dat kon je vermoeden – er een beleidsmatige draai aan zouden geven. Want daar is belang bij. dat SoW doorgaat, gewoon door, ondanks het verzet. Dus keken ze naar de consideraties, zeiden: 'och, op dit moment is er mogelijk net iets onvoldoende draagvlak voor onze plannen, maar dat redden we wel. We gaan door'. Het smeuge toverwoord van vandaag is 'interpretatie'. Dat is dat jij iets anders doet dan achterhalen wat een auteur met een tekst heeft bedoeld. Je geeft er zelf een eigen, nieuwe, andere waarde aan. Je leest erin wat jij erin lezen wilt. Je projecteert er een tevoren gezochte betekenis op en roept dan quasi verbaasd: kijk eens wat ex staat! Zegge: Je bent bezig met een ver-

edelde vorm van buikspreeken, met inlegkunde. En je hebt de zaak naar je hand gezet. Want de oorspronkelijke betekenis was onaanvaardbaar geworden. Die was te gevaarlijk ook. Je kneedt en masseert de zaak, net als fysiotherapie voor een leeuw die geen tanden en geen klauwen meer heeft. Zoiets flauws hebben ze met de consideraties gedaan. We spurten eind van de maand met een di pretpakket naar de volgende triosynode, met een enveloppe vol jubel dat & zaak gewonnen is. En dat het nog vreemd kan gaan, als het niet mag zoals het moet gaan.

'Veenendaal gaat kapot aan de perforatie'

Een derde probleem op de Hervormde synode is de regeling dat mensen lid mogen worden van een andere kerk dan waar zij plaatselijke eigenlijk bij zouden moeten horen. Je mag in de Nederlandse Hervormde Kerk ook geografisch over de grens gaan. Deze grenslijnen worden stippellijnen. Perforatie heet dat.

Nu deze regeling een aantal jaren bestaat, zijn de Hervormden er toch eigenlijk niet zo gelukkig mee. Op de synode kwam ds. B.J. van Vreeswijk zelfs tot de noodkreet: **Veenendaal gaat kapot aan de perforatie!** Kerkinformatie van januari gaf het volgende bericht over de worsteling op de synode:

Op 1 juli 1992 werd in de hervormde kerk & zogeheten perforatieregeling van kracht. Deze regeling voorziet in de mogelijkheid dat gemeentelieden die zich in hun kerkelijk woongemeente niet thuisvoelen, worden ingeschreven in een aangrenzende gemeente of in een andere gemeente in dezelfde classis. Zij moeten daartoe een verzoek richten aan het breed moderamen van de Provinciale Kerk Vergadering, die advies vraagt aan de beide betrokken kerkeraden. Zijn beide kerkeraden positief, dan zal de PKV het verzoek in principe hono-

rereren. Zo niet, dan wordt: de zaak getoetst aan twee criteria: is er sprake van pastorale nood, of is er behoefte aan een andere modaliteit van prediking en catechese. Bij 'perforatie' van de ene wijkgemeente naar de andere beslist de centrale kerkeraad.

Bureaucratisch

Al na een jaar werd geconstateerd dat de regeling door velen als omslachtig, bureaucratisch en overbodig wordt ervaren. Bovendien werd de PKV-bureaus opgezadeld met een hoop extra werk: zij kregen inmiddels tussen de ruim 200 en de 3000 aanvragen te behandelen. Het hervormd moderamen gaf daarom Hogeschool de Vijverberg opdracht om eens een onderzoek te doen naar het functioneren van de regeling. De Vijverberg kwam met de aanbeveling om de procedure te vereenvoudigen: de betrokken kerkeraden moeten zelf kunnen oordelen, en alleen in geval van onenigheid zou de PKV erbij betrokken moeten worden. De onderzoeken wezen verder op de rechtsongelijkheid die ontstaat doordat de ene centrale kerkeraad anders oordeelt dan de andere, en op het feit dat velen de beperking dat men alleen kan 'perforeren' naar een aangrenzende gemeente of een gemeente in dezelfde classis, als nogal willigeur ervaren.

Misbruik

Het Vijverberg-rapport werd in de hervormde synodevergadering van 15 december besproken. De hervormde commissie voor kerkordelijke aangelegenheden (KOA) adviseerde de aanbevelingen van de Vijverberg niet te volgen maar de regeling te handhaven, te zorgen voor een juiste toepassing van de criteria en, om aan de werkdruk van de PKV en tegemoet te komen, speciale provinciale commissies in te stellen voor de behandeling van de aanvragen. KOA-voorzitter ds. P. van den Heuvel verzette zich heftig tegen het idee om de verantwoordelijkheid over te laten

aan de kerkeraden. Hij waarschuwde tegen misbruik van de perforatie~@ —gemeenten kunnen proberen hun positie te versterken door mensen naar zich te laten perforeren af om 'las' gemeenteleden te lozen door ze over te halen om naar een andere gemeente over te stappen. Een beslissing 'op afstand' dat PKV kan kerkeraden tegen deze ongezonde spanning beschermen, vond hij.

De synode bleek nogal met de regeling in haar maag te zitten. 'Is het middel eigenlijk niet erger dan de kwaal?', vroeg ds. L. Korevaar, voorzitter van de visitatoren-generaal zich af. Hij had geen idee wat hij de synode moest aanraden. Onderling A.D. Drost uit Veen vond het beschamend dat meer dan een kwart van de perforaties blijkt te gaan van de ene gereformeerde bondsgemeente naar de andere.

Wie daar de perforaties tussen twee confessionele gemeenten en tussen een confessionele en een bondsgemeente bij optelt, komt op meer dan vijftig procent. 'Het is toch van de zotte dat men perforeert vanwege de sfeer in de gemeente!', riep hij. Hij pleitte voor een striktere handhaving van de criteria.

Carter en de Belgische

Een laatste synodaal bericht komt van over de landsgrenzen. In het Evangelisch Vlaamse tijdschrift *De Kruisbanier* van december 1995 lezen we over de synode van de *Verenigde Protestantse Kerk in België* (VPKB). Zij herkoos ds. Vanescote als voorzitter voor de periode 1997-2000. Over zijn opvattingen en over irritaties onder de Belgische protestanten het volgende:

Als voorzitter profileerde Vanescote zich inmiddels als iemand die de grote theologische tegenstellingen binnen de VPKB probeert te overbruggen.

Dat deed hij ook zaterdag door in zijn 'boodschap aan de synode' de nadruk te leggen op het zijns in-

ziens complementaire karakter van de verschillende Schriftvisies. De soms zeer verschillende uitleg van bijbelteksten karakteriseerde ds. Vanescote als een blijk van de 'uitzonderlijke rijkdom van een bijbeltekst'.

Klein kuddeke

Hij signaleerde dat protestanten in België een onbetekenend kleine minderheid vormen, een 'klein kuddeke' dat nauwelijks opgemerkt wordt. Vooral de geringe aandacht die de pers heeft voor wat er leeft bij protestanten stelde hem teleur. Ds. Vanescote vond dat vooral de kerk zelf moest zorgen voor het informeren van de buitenwacht: 'Mensen die het goede nieuws van Jezus Christus willen horen, zouden we een dienst bewijzen'. De synodevergadering kortte het budget voor de eigen kerkelijke pers voor 1996 overigens met 20 procent ten opzichte van het lopende jaar.

Een aangelegenheid die de afgelopen zomer de Belgische protestanten wél mediabelangstelling bezorgde, kreeg ook van de VPKB-synode uitgebreid aandacht. Het betrof de steun die de Amerikaanse oud-president Carter de evangelische kerken buiten de VPKB bood. Carter aam het als baptist en mensenrechten-activist op voor de gelijkberechtiging van onder meer de baptisten door de Belgische overheid. Hij deed dat op 29 juni in een brief die hij via de ambassadeur in Brussel aan de minister van justitie bezorgde.

Over de VPKB zelf laat Carter zich niet ongunstig uit. De VPKB telt 103 gemeenten, de evangelische groeperingen die achter de actie van Carter staan (de Evangelische Alliantie Vlaanderen EAV en de Franstalige Evangelische Federatie van België) tellen er 212.

Beroepen te Eemdijk en te Lemele-

UIT DE KERKEN

Lemelerveld: A. Bas, kand. te Alblasserdam.

Aangenomen naar Heemse: P.J. Trimp te Zoetermeer, die bedankte voor Enschede-Zuid; naar Zwolle-Centrum: Th. Oosterhuis te Dokkum (docent voor & opleiding tot de dienst des Woords aan de Sekolah Teologia Reformasi te Waimarangu op Sumba, Indonesië).

Bedankt voor Enschede-Oost:

J. Boersma te Harderwijk.

Toegelaten tot de dienst des Woords door de classis Noord-Brabant/Limburg: J.H. Smit, beroepen te Brunssum-Treebeek.

Beroepbaar gesteld door de classis Gouda-Leiden-Woerden: drs.

R.D. Anderson. Adres: Dr. A.E.

Remouchampsstraat 13, 2235 AH Valkenburg (Z.H.), e (071)

4016048.

Intrede

Tilburg - Op 21 januari jl. deed **KD. Smit**, kandidaat te Arnhem, intrede in de gemeente te Tilburg.

DS. Smit werd in de morgendienst bevestigd door ds. Jac. Kruidhof te Zwolle (studiebegeleider GMO) en deed 's middags intrede.

De bevestigingsdienst werd gehouden in het eigen kerkgebouw van de gemeente aan de Diederikdreef 14 en ving aan om 11.00 uur; de intrededienst werd gehouden in de Opstandingskerk aan de Prof. Cobbenhagenlaan 8, en begon om 16.00 uur. Nieuw adres ds. Smit: Smyersstraat 23, 5012 CB Tilburg, ☎ (013) 4554801.

Adreswijzigingen e.d.

Dordrecht * *Diensten:* Met ingang van 24 dec. jl. worden de diensten gehouden in de 'Kandelaarkerk', Van Eesterenplein 230 (naast winkelcentrum 'Bieshof') in de wijk Stadspolders. Aanvang: 9.30 en 17.00 uur.

Binnenkort
leverbaar

Ds. M.J.C. Blok

Gaat de dominee voorbij?

– een boekje voor dominees en andere kerkgangers –

Een zeer actueel boek dat de gehele gemeente aangaat. Het raakt namelijk niet alleen een dominee en zijn gezin als hij overspannen wordt of als er bijvoorbeeld sprake is van disfunctioneren.

136 pag., Ingenaaid, f 16,50

Prof. J. Kamphuis

Een eeuwig hallel

– de lof van God in het eeuwige leven –

In het derde boek 'Een eeuwig hallel' wordt de lijn gevolgd, die de Bijbel trekt naar de eeuwigheid en het hallel dat daar ral klinken. Met dit boek over het hallel is de trilogie over de lofzang voltooid.

200 pag., gebonden, f 28,-

Ook verkrijgbaar bij de boekhandel

Oosterbaan & Le Cointre B.V.

Postbus 25, 4460 AA Goes,
Telefoon 0113-215591

